

Till statsrådet och chefen för Utbildningsdepartementet

Regeringen beslutade den 13 december 2001 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lägga förslag om Svenska unescorådets verksamhet, arbetsformer och organisatoriska hemvist. Utredaren skulle därvid ge förslag till ny instruktion som preciserar rådets uppgifter (dir. 2001:115).

Den 15 januari 2002 förordnade chefen för Utbildningsdepartementet, statsrådet Östros, f.d. departementsrådet Kerstin Thoursie att vara särskild utredare.

Som experter förordnades fr.o.m. den 25 februari 2002 kansli-
rådet Charlotte Brunnberg, ämnesrådet Anders Falk och departe-
mentssekreteraren Johan Lindell.

Från och med den 2 maj 2002 har rättssakkunnig Hampus Lilja varit förordnad som expert i utredningen.

Som sekreterare förordnades fr.o.m. den 1 februari 2002 departe-
mentssekreteraren Catharina Wettergren.

Utredningen har antagit namnet utredningen om Svenska unescorådet.

Härmed överlämnas utredningens betänkande.

Utredningens uppdrag är härigenom slutfört.

Stockholm i september 2002

Kerstin Thoursie

/Catharina Wettergren

Innehåll

Sammanfattning	7
Författningsförslag	13
1 Inledning	15
1.1 Bakgrund	15
1.2 Uppdraget.....	16
1.3 Så har utredningen arbetat.....	17
2 Svenska unescorådets verksamhet de senaste åren	19
2.1 Rådet – dess sammansättning, uppgifter, ekonomi och kansli	19
2.2 Unescos sexårsstrategi som grund för Svenska unescorådets arbete.....	23
2.3 Unescorådets arbete inom de olika programområdena under de senaste åren.....	25
2.4 Några slutsatser.....	32
3 Några jämförelser	35
4 Unescos och Unescorådets synlighet	37
4.1 Undersökning utförd av Unesco	37
4.2 Sifoundersökning.....	37

Överväganden och förslag

5	Uneskorådet.....	43
5.1	Förändringar i Sverige och omvärlden.....	43
5.2	Svenska uneskorådets uppgifter.....	44
5.3	Rådets sammansättning	49
5.4	Mandatperiod.....	50
5.5	Uppgifter som bör utföras företrädesvis av myndigheter	51
5.6	Uneskorådets kansli	52
6	Den permanenta delegationen i Paris.....	57
7	Regleringsbrevet.....	59
8	Genomförande.....	63
9	Ekonomiska konsekvenser av utredningens förslag	65

Bilagor

Bilaga 1	Kommittédirektiv	67
Bilaga 2	De nordiska nationalkommissionerna.....	71
Bilaga 3	Vissa FN-organ med kansli inom Regeringskansliet	83
Bilaga 4	En Sifundersökning bland skolor, bibliotek och media om Svenska uneskorådet.....	85
Bilaga 5	Företrädare för myndigheter som intervjuats som ett led i utredningsarbetet	91
Bilaga 6	Förslag till ny instruktion i sin helhet.....	93

Sammanfattning

Uppdraget

Uppdraget har varit att lägga förslag om Svenska unescorådets verksamhet, arbetsformer och organisatoriska hemvist.

Utredaren skall analysera och värdera Svenska unescorådets nuvarande verksamhet bl.a. mot bakgrund av de förändringar som skett i Sverige, i omvärlden och i Unesco. Utredaren skall därvid ge förslag till ny instruktion som preciserar rådets uppgifter.

Förslagen

Svenska unescorådets uppgifter

Unescorådets arbete bör koncentreras till två huvuduppgifter.

Den första uppgiften gäller den officiella svenska hållningen gentemot Unesco. Här skall rådets arbete inriktas på att vara rådgivande åt regeringen och åt den svenska delegationen till generalkonferensen.

Uppgiften bör vara att stödja och driva på det pågående reformarbetet inom Unesco och därigenom förstärka den svenska Unesco-politiken.

Den andra uppgiften skall vara att hjälpa till med nätverksbygge och kontakter framför allt inom Sverige och att sprida information i Sverige om Unescos uppdrag, mandat och verksamhet liksom om beslut av generalkonferensen. Uppgiften kan karaktäriseras som både upplysningsverksamhet, opinionsbildning och folkbildning. Den förutsätter att var och en av rådets ledamöter har både kraftfulla kanaler att verka inom och sådan sakkunskap som ger auktoritet och legitimitet inom minst ett av Unescos programområden.

Det nordiska samarbetet inom Unesco är reglerat i den nuvarande instruktionen. Sverige är sedan 1995 medlem i EU. EU-

Samrådet inom Unesco-delegationerna är etablerat och nödvändigt. Utredningen föreslår att rådet i viktiga frågor skall samråda med även nationalkommissionerna i EU:s medlemsländer.

Rådets sammansättning

Enligt den nuvarande instruktionen skall Unescorådet bestå av högst 18 ledamöter. Utredningen föreslår att rådet skall bestå av högst 10 ledamöter varav en utses till ordförande.

Professionella företrädare för Unescos fyra verksamhetsområden – utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation – bör utses som ledamöter av Svenska unescorådet efter nominering av i första hand Högskoleverket, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Sida, Statens kulturråd, Statens skolverk och Vetenskapsrådet.

Utöver myndighetsföreträdare bör även företrädare för frivilligorganisationer som verkar inom Unescos områden ingå som ledamöter. De bör utses på grund av personliga meriter efter förslag från berörda organisationer etc.

Mandatperiod

Hittills har mandatperioden varit normalt tre år. Utredningen föreslår att ledamöterna i rådet i stället normalt utses för fyra år. Det främsta motivet är att denna tid harmonierar och kan synkroniseras med Unescos generalkonferenser. Ledamöterna bör alltså ha tillfälle att delta i två av Unescos generalkonferenser.

Uppgifter som bör utföras företrädesvis av myndigheter

Uppgifter som väl kan skötas av myndigheter bör överföras till myndigheterna. För Unescorådet gäller detta framför allt administrationen av skolnätverket om världsarven men även engagemangen i mässor, utställningar m.m. Regeringen bör uppdraga åt den nya skolutvecklingsmyndigheten att i samråd med Riksantikvarieämbetet överta administrationen av skolnätverket om världsarven från Unescorådet.

Kansliet

Den personal som direkt och varaktigt skall ha till uppgift att arbeta för Svenska unescorådet bör framgå av Utbildningsdepartementets arbetsordning. En kvalificerad handläggare bör svara för sekreteraruppgifter åt rådet och genom departementsbeslut med ett tillsvidareförordnande utses som rådets sekreterare (generalsekreterare).

Som registrator och ansvarig för rådets diarium bör finnas en assistent på halvtid.

Övrig personal som tidigare tillhört Unescorådets kansli bör användas flexibelt och efter politiska prioriteringar av det internationella arbetet.

Den permanenta delegationen i Paris

Den permanenta delegationen i Paris lyder administrativt under den svenska ambassaden och personalen är anställd av Utrikesdepartementet.

Ansvar för Unesco-bevakningen ligger sedan sommaren 2000 på den bilaterala ambassadören. På den permanenta delegationen finns numera endast en på heltid arbetande lokalanställd assistent. Tidigare fanns också en handläggare som arbetade heltid fram till 1999, därefter halvtid på delegationen och halvtid på ambassaden. Under det svenska ordförandeskapet i EU arbetade denne heltid med Unescofrågor.

Utredningen föreslår att resurserna vid den permanenta delegationen i Paris återställs till den nivå som gällde fram till den 1 januari 2001.

Regleringsbrevet

I regleringsbrevet bör mål och återrapporteringskrav ses över. Utgångspunkten bör vara Unescorådets uppgift som rådgivande till regeringen.

De långsiktiga prioriteringar som Sverige i generalkonferensen fattat beslut om bör följas upp i regleringsbrevet till Unescorådet. Det bör därför finnas en tydlig koppling till Unescos sexårsstrategi. Även rådets arbete inför generalkonferensen det år den äger rum bör framgå av regleringsbrevet eftersom den tar i anspråk stora

delar av rådets resurser. Regeringen bör vidare uppdra åt Unesco-rådet att vara ett s.k. nationellt EFA-forum som enligt Dakarplanen skall bidra till att målen om utbildning för alla nås.

Genomförande

Regeringen bör under hösten 2002 fatta beslut om ändringar i instruktionen för Svenska unescorådet. Nya ledamöter och eventuella omförordnanden bör beslutas därefter så att ledamöterna kan utses fr.o.m. den 1 januari 2003.

De ändringar som föreslås i regleringsbrevet beträffande mål, återrapporteringskrav och uppdrag bör beaktas i regleringsbrevet för 2003.

Tilldelningen av resurser till delegationen i Paris bör ske så snart som möjligt och senast den 1 juli 2003.

Uppdrag till den nya skolutvecklingsmyndigheten bör lämnas inför den 1 mars 2003 då den nya myndigheten börjar sin verksamhet.

Eventuella tjänsteorganisatoriska konsekvenser till följd av att vissa uppgifter överförs till myndigheter bör genomföras fr.o.m. den 1 januari 2004.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen föreslår att medel motsvarande 2 miljoner kr anslås för det nya rådets verksamhet. Jämfört med nuvarande anslag innebär förslaget en minskning med ca 1,9 miljoner kr.

De medel som frigörs genom rådets nya uppgifter bör omfördelas och under 2003 tas i anspråk för att

1. till en del finansiera den kommitté inom Vetenskapsrådet som av en intern utredning inom Utbildningsdepartementet föreslagits få ett samlat ansvar för Unescos vetenskapliga program, förslagsvis 650 000 kr,
2. överföra vissa medel till de myndigheter som övertar uppgifter från rådet. Främst gäller detta den nya skolutvecklingsmyndigheten för övertagandet av arbetet med skolnätverket för världsarvsundervisning. Men även myndigheter som åtar sig att svara för vissa arrangemang inför mässor m.m. bör kunna tilldelas vissa medel. Sammantaget föreslås förslagsvis 500 000 kr,

3. finansiera den resurstilldelning till den permanenta delegationen i Paris som föreslagits senast fr.o.m. den 1 juli 2003, förslagsvis 450 000 kr,
4. överföra vissa medel till Utbildningsdepartementets internationella verksamhet för resor m.m. som bl.a. kan avse Unescos verksamhet, förslagsvis 300 000 kr.

Författningsförslag

Förslag till förordning om ändring i förordning (1996:646) med instruktion för Svenska unescorådet

Härigenom föreskrivs
att 2, 3 och 12 §§ förordningen (1996:646) med instruktion för
Svenska unescorådet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Rådet skall särskilt

1. handlägga sådana ärenden som rådet har tagit emot från Unesco eller som rör Unescos verksamhet och har kommit in från svenska myndigheter, institutioner, organisationer eller enskilda personer,

2. sprida kännedom om beslut av Unescos generalkonferens,

3. lämna regeringen förslag till delegater till Unescos generalkonferenser,

4. föreslå eller utse representanter till möten som anordnas av Unesco,

5. i Sverige sprida kännedom om och väcka intresse för

Rådet skall särskilt

1. *bistå regeringen med råd, förslag och yttranden i frågor som angår Unescos verksamhet och Sveriges deltagande i denna verksamhet,*

2. *sprida kännedom om och skapa intresse för Unescos verksamhet i samverkan med andra berörda organ,*

3. *handlägga sådana ärenden som rådet har tagit emot från Unesco eller som rör Unescos verksamhet och har kommit in från svenska myndigheter, institutioner, organisationer eller enskilda personer,*

4. *verka för de åtgärder som anvisas av Unescos generalkonfe-*

Unescos program och arbete genom egen upplysningsverksamhet och i samverkan med andra berörda organ,

6. samarbeta med andra länders motsvarande nationella råd, särskilt i de övriga nordiska länderna, och

7. verka för de åtgärder som anvisas av Unescos generalkonferens och som är ägnade att främja syftet med rådets verksamhet och i övrigt ta initiativ till sådana åtgärder.

rens och som är ägnade att främja syftet med rådets verksamhet och i övrigt ta initiativ till sådana åtgärder,

5. föreslå eller utse representanter till möten som anordnas av Unesco, och

6. samarbeta med andra länders motsvarande nationella råd, särskilt i de övriga nordiska länderna och i Europeiska unionens medlemsländer.

3 §

Rådet består av högst arton personer. En av ledamöterna är ordförande och högst två är vice ordförande.

Rådet består av högst *tio* personer. En av ledamöterna är ordförande och *en* är vice ordförande.

12 §

Företrädare för Utrikes- och Utbildningsdepartementet får närvara vid sammanträden med rådet och arbetsutskottet.

Företrädare för *Kultur-*, Utrikes- och Utbildningsdepartementet får närvara vid sammanträden med rådet och arbetsutskottet.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2003.

I bilaga 6 framgår den ändrade instruktionen i sin helhet.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Unesco är Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur. Unesco har som mål att bidra till fred och säkerhet genom att främja internationellt samarbete inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation. Unesco upprättades 1945 och Sverige blev medlem 1950.

Majoriteten av Unescos 189 medlemsstater är u-länder. De flesta frågor som behandlas i Unesco har därför ett u-landsperspektiv. Unesco är dock inte en biståndsorganisation. Sverige har genom åren sett Unesco bl.a. som en mötesplats för erfarenhetsutbyte.

I Unescos stadga finns en bestämmelse om att varje medlemsstat i organisationen skall inrätta ett nationellt råd för att samordna de viktigaste organen för utbildning, vetenskap och kultur med organisationens verksamhet. Nationella råd skall tjänstgöra som rådgivande organ för sitt lands regering och för landets representanter i Unescos organ.

En tanke bakom denna bestämmelse är att det internationella samarbetet inom de nämnda områdena behöver förankras i berörda intressegrupper. Unesco är sålunda en organisation som inte enbart berör regeringarnas ansvarsområden. Organisationen skall även uttrycka de intressen och bygga på den kunskap som de grupper vilka arbetar med utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation kan ha – alldeles oavsett nationell tillhörighet.

Unesco skiljer sig därmed från andra internationella organisationer genom att särskilt föreskriva att ett speciellt nationellt organ skall finnas som rådgivande organ och som förbindelseled i frågor av intresse för organisationen. I Sverige har Svenska unescorådet dessa uppgifter.

Svenska unescorådet inrättades 1951. Rådet har alltid varit knutet till Utbildningsdepartementet.

1.2 Uppdraget

Uppdraget har varit att lägga förslag om Svenska unescorådets verksamhet, arbetsformer och organisatoriska hemvist.

Direktiven ger följande riktlinjer för utredningen:

Utredaren skall analysera och värdera Svenska unescorådets nuvarande verksamhet bl.a. mot bakgrund av de förändringar som skett i Sverige, i omvärlden och i Unesco. Det kan t.ex. gälla rådets satsning på utbildning om mänskliga rättigheter och rådets utåtriktade verksamheter. Det kan även gälla rådets arbete inom Unescos olika programsektorer och kontakterna med de nationella kommittéerna för de vetenskapliga programmen. I direktiven nämns även rådets arbete med uppföljningen av Stockholmskonferensen 1998 om Kulturpolitik för utveckling och frågor om uppföljning av Unescos konventioner.

Personalen vid rådets kansli är anställd av Regeringskansliet och rådets kansli är en integrerad del av Utbildningsdepartementets internationella sekretariat. Unescorådet är samtidigt en fristående myndighet. Utredaren skall redovisa för- och nackdelar med kansliets placering och lämna förslag till dimensionering.

Utredaren skall också studera samarbetet mellan den permanenta delegationen vid Unescos högkvarter och Unescorådet, departement, myndigheter och frivilligorganisationer samt resursbehovet vid den permanenta delegationen.

Unescorådet håller tät kontakt med de nordiska Unesco-kommissionerna bl.a. inför möten med Unescos styrelse och generalkonferens. Utredningen skall bedöma hur rådets arbetsinsatser inför Unescos styrelsemöten påverkar den nationella verksamheten.

Utredningen skall vidare studera och värdera resultaten av rådets samarbete och kontakter med olika departement, myndigheter och frivilligorganisationer och med andra nationella kommissioner.

Mot bakgrund av de bedömningar utredaren gör, skall redovisningen också innehålla förslag till ny instruktion för Svenska unescorådet.

Utredningens direktiv har tagits in som *bilaga 1*.

1.3 Så har utredningen arbetat

Utredningsarbetet har bedrivits i nära kontakt med de experter inom Kulturdepartementet och Utbildningsdepartementet som biträtt utredningen. Jag har även inhämtat synpunkter och erfarenheter från myndigheter såsom Högskoleverket, Riksantikvarieämbetet, Sida, Statens Kulturråd och Statens Skolverk.

Unescorådets kansli har bidragit med värdefull information. Ordföranden och ledamöterna i Unescorådet har liksom hela kanslipersonalen haft möjlighet att framföra erfarenheter och synpunkter med anledning av uppdraget.

Utredningen har tagit del av rapporten *Unescos vetenskapliga program i Sverige - en översyn* som utarbetats inom den forskningspolitiska enheten vid Utbildningsdepartementet.

En del av uppdraget har varit att studera andra nationella kommissioner, särskilt de nordiska. Detta har skett genom studiebesök i Helsingfors, Köpenhamn, Oslo och Reykjavik och där överläggningar ägt rum med representanter för de nordiska Unesco-kommissionerna och berörda ministerier. I *bilaga 2* beskrivs närmare de nordiska nationalkommissionerna.

Vidare har jag - genom en av experterna - inhämtat information om hur några andra FN-organ med kansli inom Regeringskansliet arbetar. Informationen återges i *bilaga 3*.

Utredningen har låtit genomföra en Sifundersökning om synligheten och kunskapen om Unesco och Svenska unescorådet. En närmare redogörelse för resultatet finns i *bilaga 4*.

I frågor som gäller den permanenta delegationen i Paris har jag samrått med ansvarig handläggare i UD. Sekreteraren och en av experterna har också besökt Unesco i Paris och träffat representanter för den permanenta delegationen.

En förteckning över de personer som utredningen överlagt med finns i *bilaga 5*.

2 Svenska unescorådets verksamhet de senaste åren

2.1 Rådet – dess sammansättning, uppgifter, ekonomi och kansli

Sammansättning

Enligt den nu gällande instruktionen kan rådet bestå av högst 18 personer. Det nuvarande Unescorådet har 16 ledamöter. De är utsedda för perioden 1999–2001. I samband med att beslutet fattades om översyn av rådet förlängdes mandatperioden med ytterligare ett år.

Sju av ledamöterna är företrädare för riksdagspartierna. Fem ledamöter är verksamma inom media. Av de övriga kommer en från vardera utbildnings- resp. vetenskapsområdet, en från ungdomsorganisationerna och en från en facklig organisation.

Inom rådet finns – förutom ett arbetsutskott – en arbetsgrupp för utbildning och en grupp för att göra Unesco och rådet mer synliga.

Rådet sammanträder 8–10 gånger årligen.

Uppgifter

Unescorådet ser som en av sina viktigaste uppgifter att göra Unescos verksamhet liksom sitt eget arbete mer känt i Sverige och har de senaste åren fokuserat verksamheten på utbildning om mänskliga rättigheter.

Vid rådsmötena rapporteras från de möten som ledamöterna och kansliet deltagit i, i Sverige och utomlands. Som regel finns också skriftliga rapporter från dessa möten. Deltagande i mässor, främst bok- och biblioteksmässan, återkommer också regelbundet på rådets dagordning. Rådet diskuterar bl.a. vilka seminarier och

möten som skall anordnas, vilka som skall medverka och vilka marknadsföringsinsatser som behövs.

Andra ärenden på dagordningen är planeringen av olika Unesco-dagar som t.ex. världsbokdagen, pressfrihetsdagen och internationella poesidagen. Unescorådet deltar med egna aktiviteter eller stöder andra organisationer som medverkar.

Till rådets kansli inkommer regelbundet ansökningar om ekonomiskt bidrag för olika projekt, deltagande i konferenser m.m. Ansökningarna gäller bl.a. bidrag för reskostnader för enskilda personer och experter som bjudits in av Unesco till möten eller liknande. Det kan också vara föreningar och organisationer som arbetar med frågor inom Unescos områden, som söker stöd till projekt då man också medverkar till att göra Unesco eller rådet mer kända. Ett förslag till beslut vid rådsmötet föreligger för dessa ärenden från rådets arbetsutskott eller ordförande. Dessutom inkommer från Unesco i Paris begäran om nomineringar till olika priser och utmärkelser som Unesco har inrättat. Rådet tar ställning till om förslag till kandidater skall lämnas.

De av rådet särskilt prioriterade frågorna – satsningen på synlighet och utbildningen om mänskliga rättigheter – tas upp vid varje rådsmöte. Rådet värderar de initiativ som tagits och diskuterar vilka ytterligare satsningar som bör ske.

Unescos generalkonferens möts vartannat år. De år generalkonferensen äger rum är denna en stående punkt på rådets dagordning. Generalkonferensen fattar beslut om program och budget och väljer hälften av de 58 länder som skall ingå i Unescos styrelse under kommande fyraårsperiod. Generalkonferensen fattar också beslut om rekommendationer och konventioner.

Rådet medverkar i arbetet inför generalkonferensen bl.a. genom att ge förslag till instruktion till den svenska delegationen. Vidare ingår flertalet av rådets medlemmar i den svenska delegationen och deltar i programkommissionernas arbete.

Rådet har ett omfattande samarbete med övriga nordiska nationalkommissioner.

Rådet samarbetar med tjänstemän inom departement och myndigheter samt med frivilligorganisationer. De departement som rådet oftast har kontakter med är Utrikes-, Kultur- och Utbildningsdepartementen men rådet har även i vissa frågor kontakter med Justitie-, Närings- och Miljödepartementen. Bland myndigheterna är det främst Skolverket, Kulturrådet, Sida och Riksarkivet. Rådet har också kontakt med ett 60-tal frivilligorganisationer.

Kontakterna tar sig olika former. Ett exempel är när Unesco-rådet inbjuder myndigheter och organisationer att lämna synpunkter på ett från Unesco utsänt frågeformulär med förslag till kommande verksamhet. Synpunkterna tas upp i det svenska svaret som bereds med UD och Kulturdepartementet innan föredragning sker för ansvarig statssekreterare i Utbildningsdepartementet.

Det händer också att Unesco vänder sig direkt till en person, myndighet eller organisation och ber om medverkan i ett projekt. Rådet informerar då den tillfrågade om uppdraget och också om eventuella svenska ståndpunkter av betydelse för uppdraget.

Dessutom har rådet stort behov av samarbetspartners i sin egen verksamhet. När rådet t.ex. anordnar konferenser och seminarier genomförs de som regel tillsammans med en myndighet eller en organisation.

Ekonomi

För år 2002 har regeringen anvisat totalt 38 576 000 kr för Sveriges medlemskap i Unesco m.m. Av anslaget avser 34 600 000 kr årsbidraget till Unesco samt övriga bidrag och avgifter. Återstoden, 3 976 000 kr, utgör förvaltningsdelen av anslaget och är avsedda för utrednings-, informations- och programverksamhet inklusive möten samt resor. Anslaget för 2001 uppgick till ungefär samma belopp.

Ungefär en tredjedel av förvaltningsdelen av anslaget används för ordförandens, ledamöternas och kanslipersonalens resor och deltagande i olika möten. Kostnader för information såsom skrifter, prenumerationer, översättningar och webbsida samt deltagande i mässor kan uppskattas till knappt en tredjedel av det totala anslaget. Den resterande delen av anslaget används för möten, skolnätverk, deltagande i olika Unesco-dagar, bidrag till projekt m.m. Exempelvis utbetalades för år 2001 ca 530 000 kr i projektbidrag.

En verksamhetsplan upprättas varje år.

Således planeras bl.a. följande utåtriktade verksamhet för år 2002.

- Rådets hemsida skall utvecklas
- Fem titlar skall ges ut i skriftserien
- Satsningen på utbildning om mänskliga rättigheter fortsätter, bl.a. genom en utställning i Kulturhuset under april månad
- Under bok- och biblioteksmässan i september bör rådet anordna två seminarier.

Kostnaderna för den utåtriktade verksamheten uppskattas till ca 1 150 000 kronor.

Inom ramen för rådets programverksamhet, som bl.a. syftar till att hämta in kunskaper och erfarenheter om Unescos program, föra fram åsikter om programmen och därmed också utveckla dem, planeras medverka i flera möten och konferenser i och utanför Sverige inom Unescos samtliga verksamhetsområden till en kostnad av 800 000 kr. I detta belopp ingår t.ex. deltagande i nordiska och europeiska möten, möten och seminarier i Sverige (bl.a. förberedelsearbete inför uppföljningen av Stockholmskonferensen, se s. 29).

Dessutom planeras samarbeten med nationalkommissionerna i Slovenien och S:t Lucia om vuxenutbildning och utbildning för alla. Samarbetet kan ta olika former som gemensamma projekt, samarbete kring utveckling och uppföljning av nationella EFA-planer etc.

Rådet avser också utveckla och förbättra sitt samarbete med nationalkommissionerna i Barbados och Sydafrika inom kulturområdet, främst i förberedelsearbetet inför uppföljningen av Stockholmskonferensen.

Inom rådet pågår också diskussioner att förstärka samarbetet med andra nationalkommissioner, t.ex. genom att inbjuda dem att medverka i förberedelsearbetet inför Stockholmskonferensen.

Kostnaderna för dessa samt övrigt planerat internationellt inklusive nordiskt samarbete uppskattas till ca 900 000 kronor.

Verksamhetsprogrammet för 2002 i sammandrag

Utåtriktad verksamhet	1 150 000 kr
Programverksamhet	800 000 kr
Internationellt samarbete	900 000 kr
Nya initiativ, buffert	1 000 000 kr

Kansli

Personalen vid rådets kansli är anställd av Regeringskansliet och kansliet är en integrerad del av Utbildningsdepartementets internationella sekretariat. På kansliet arbetar fem personer motsvarande knappt fyra årsarbetare. Dessutom arbetar en handläggare på Gymnasieenheten med Unescorelaterade frågor ca 25 procent. Även Kulturdepartementet och andra sakenheter inom Utbildningsdepartementet är i begränsad omfattning involverade i

rådsarbetet. En kanslichef, generalsekreteraren, leder kansliets arbete och har det administrativa ansvaret för rådets verksamhet. (Generalsekreterare är den vedertagna benämningen på den person som är administrativt ansvarig för nationalkommissionen. Det är den term som används i den charter som Unesco antagit och som beskriver nationalkommissionernas roll och uppgifter). Kansliet planerar, genomför och följer upp rådets möten. Kansliet deltar också i generalkonferensen samt i många möten i Sverige och utomlands. Administrationen av ett av Unescos skolnätverk ligger också på kansliet.

Unescorådet har ett eget diarium och en egen registrator. Årligen inkommer ca 200 ärenden. De flesta ärendena kommer från avsändare utomlands, främst Unesco och andra nationalkommissioner. Det handlar t.ex. om begäran om uppgifter, överlämnande av rapporter och inbjudningar till möten och konferenser. Knappt en tredjedel kommer från avsändare i Sverige. Av dessa utgör ansökningar om bidrag till olika projekt ca 35 procent av ärendena. I övrigt handlar de inkomna ärendena från Sverige ofta om förslag till samarbete med Unescorådet och förfrågningar om medverkan av rådet vid olika evenemang, intresseförfrågningar om arbete inom Unesco och begäran om studiebesök.

2.2 Unescos sexårsstrategi som grund för Svenska unescorådets arbete

Unesco arbetar med dels tvåårsprogram, dels en mer långsiktig inriktning för organisationen för de kommande sex åren, sexårsstrategin. Unescos generalkonferens hösten 2001 beslutade om en ny sexårsstrategi. En mycket kort sammanfattning av denna kan uttryckas så här:

För vart och ett av Unescos fyra programsektorer – utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation – har strategiska mål angivits.

När det gäller *utbildning* är en av Unescos viktigaste uppgifter de kommande åren att leda uppföljningen av Dakarkonferensen om utbildning för alla (EFA, education for all).

I Dakar fastställdes ett handlingsprogram där regeringarna förbinder sig att se till att de mål som formulerats om utbildning för alla skall uppnås. Målen gäller inte bara utbildning för barn och

ungdomar. De omfattar även barnomsorg och förskola samt vuxnas utbildningsbehov.

Enligt sexårsprogrammet skall varje land sända in en nationell handlingsplan för EFA till Unesco före utgången av 2002. Planen skall innehålla en redogörelse för hur man avser arbeta för att nå de olika målen.

För Unescos *vetenskapliga* arbete betonas frågor om vattenförsörjning och etiska frågor.

När det gäller *kultur* ges uppföljningen av Stockholmskonferensen om Kulturpolitik för utveckling hög prioritet liksom arbetet för att bevara kulturarvet. Stockholmskonferensen antog en handlingsplan som riktar sig till regeringar och Unescos generaldirektör. Handlingsplanens mål är att ge kulturpolitiken en nyckelroll för utveckling, att främja skapande och deltagande i kulturlivet, att stärka politik och åtgärder för att skydda och berika kulturarvet – såväl det materiella som det immateriella, det rörliga som det fasta – och stödja kulturindustrier, att främja kulturell och språklig mångfald i och för informationssamhället och att ställa ökade personella och ekonomiska resurser till förfogande för kulturutveckling.

Inom *kommunikationsområdet* betonas arbetet med att främja pressfriheten.

Sexårsstrategin gäller för åren 2002–2007.

Ett Sidaprojekt

I detta sammanhang har jag noterat att Sida sedan våren 2002 arbetar med ett projekt som anknyter till Unescos sexårsstrategi. Syftet med projektet är att utarbeta ett förslag till strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Unesco under perioden 2003–2007. Liknande strategier har utarbetats för andra FN-organ bl.a. WHO, UNICEF och ILO. Målet är att de olika FN-strategierna skall utgöra en integrerad helhet som främjar ett genomtänkt, konsistent och förankrat agerande från svensk sida i de olika FN-organen. Unescos nuvarande tvåårsprogram och sexårsstrategi är några av utgångspunkterna för projektgruppen. Arbetet med Unesco-strategin beräknas vara avslutat under november månad 2002 varefter ett förslag överlämnas till regeringen. Projektet kan leda till att ett biståndsavtal upprättas med Unesco. Ett sådant avtal kan komma att påverka Unescorådets arbete.

2.3 Unescorådets arbete inom de olika programområdena under de senaste åren

Den följande redovisningen bygger huvudsakligen på den information utredningen fått från Unescorådets kansli.

Utbildning om mänskliga rättigheter

Unescorådet beslutade hösten 1998 att lyfta fram utbildning om mänskliga rättigheter som högsta prioritet. FN hade proklamerat perioden 1995–2004 som ett årtionde för utbildning om mänskliga rättigheter. Sverige och Finland hade i Unescos styrelse (Sverige hade en styrelseplats 1995–1999 och Finland 1997–2001) verkat för att Unesco borde förstärka och utveckla sina insatser för utbildning om mänskliga rättigheter.

Rådet lät år 2000 producera en bok, *Utrymme*, som riktar sig till ungdomar. Tjugo unga skribenter skrev artiklar med anknytning till FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och 32 ungdomar världen över öppnade dörren till sina privata rum. Boken presenterades vid bok- och biblioteksmässan 2000. Hösten 2000 förelåg också en ny svensk översättning av Unescos skrift, *Mänskliga rättigheter – frågor och svar*. Skriften ger grundläggande information om de viktigaste människorättsinstrumenten, förfarandena för deras genomförande och internationella organisationers aktiviteter för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. Även denna skrift presenterades vid bok- och biblioteksmässan 2000.

Temat i boken *Utrymme* användes av Arbetets museum i Norrköping som tillsammans med Unescorådet gjorde en utställning om ungdomars rum och mänskliga rättigheter. Boken användes också under ett stort scoutläger i Sverige, Scout 2001, där mer än 25 000 scouter från hela världen deltog. Unescorådet har också låtit utarbeta en studiehandledning till boken. Hösten 2001 var boken återigen ett tema vid bok- och biblioteksmässan i Göteborg. En nytryckning av boken gjordes hösten 2001 och sändes sedan ut till alla elever i årskurs 1 i gymnasieskolan. Rådet har senare startat en webbsida för *Utrymme*. Där finns bokens bilder och texter, men också – tack vare ett samarbete med Sveriges Radio P1- dokumentärprogram om ungdomar och mänskliga rättigheter. Under våren 2002 gjordes en satsning i Stockholm på Kulturhuset.

Rådet har vidare inlett kontakter med Unesco i syfte att göra en internationell (engelsk) version av Utrymme att sprida över världen.

Kostnaderna för att ta fram boken, skriften, studiehandledningen, affischer och utställningen på Arbetets museum kan uppskattas till ca 2,5 miljoner kronor under 2000–2001. För projektet har Unescorådet erhållit 950 000 kronor i särskilt regeringsbeslut. Övriga kostnader har finansierats genom rådets anslag. Totalt har boken tryckts i 15 000 exemplar. Därtill kommer den särskilda skolupplagan som tryckts i 125 000 exemplar.

Rådets utåtriktade verksamhet

Svenska unescorådet deltar regelbundet i olika mässor. Sedan 1996 har rådet deltagit i bok- och biblioteksmässan med egen monter. Rådet har också deltagit i och även anordnat seminarier. Kostnaderna för deltagande i bok- och biblioteksmässan år 2000, det år då boken Utrymme lanserades, beräknas till 755 000 kronor. År 2001 uppgick kostnaderna till ca 385 000 kronor.

1979 startade rådet en skriftserie. 3–6 skrifter per år sänds gratis till mer än 1 100 prenumeranter och finns i både pappersform och digital form. Målgruppen är främst skolor och bibliotek samt allmänheten med intresse för Unescos områden. Totalt har ett hundratal skrifter tagits fram, t.ex. Folkbiblioteksmanifestet Skolbiblioteksmanifestet, Världsarvskonventionen och Salamancadeklarationen om undervisning av elever med behov av särskilt stöd.

1997 öppnade rådet en egen hemsida.

Utbildning för alla

Enligt Dakarplanen har regeringarna huvudansvaret för att nationella s.k. EFA-planer utarbetas. I Sverige utarbetas EFA-planen i samarbete mellan Utbildningsdepartementet och Unescorådet. Dessutom skall nationella s.k. EFA-fora upprättas för att bidra till att målen om utbildning för alla nås. Berörda ministerier och frivilligorganisationer skall vara representerade i dessa fora. I Sverige fungerar Unescorådet i realiteten som ett sådant nationellt forum. Rådet har inbjudit företrädare för Utbildningsdepartementet, Skolverket, Sida och ett flertal frivilligorganisationer att delta i

arbetet. Unescorådet har också inlett ett samarbete med länderna runt Östersjön om gemensamma projekt med anknytning till EFA. Samarbetet leds av Lettland, Litauen och Sverige.

Skolsamarbete

Redan 1953 startade Unesco ett skolnätverk – Associated Schools Project (ASP). Syftet var att genom konkreta utbildningsprojekt i skolor verka för mänskliga rättigheter och demokrati. I dag omfattar nätverket fler än 7 000 skolor i 170 länder däribland Sverige. Skolorna får viss information från Unesco centralt men Unesco ger inget finansiellt stöd till skolorna.

Baltic Sea Project (BSP) startade 1989 som en del av ASP med målsättningen att öka miljömedvetenheten bland elever i Östersjöregionen. Nu är Baltic Sea Project modell för liknande projekt över hela världen som t.ex. Donauprojektet, Medelhavsprojekten och Karibiska projektet. I varje land finns en koordinator för det nationella nätverket. Det finns också en internationell koordinator som håller samman nätverket mellan länderna. I BSP deltar drygt 200 skolor från länderna runt Östersjön. Knappt 60 av dessa är svenska skolor. Skolverket svarar för samordningen av projektet i Sverige.

För att skapa engagemang för och intresse kring bevarandet av världsarvet beslöt Unesco 1995 att inleda ett skolsamarbete med uppgift att arbeta i ett nätverk med objekten på Unescos världsarvslista. Svenska unescorådet tog år 1996 initiativ till svenskt deltagande i projektet. Skolor i fysisk närhet av världsarvsobjekten deltar i projektet t.o.m. utgången av 2002. Kring varje världsarvsobjekt har en grupp bildats bestående av företrädare för museer, bibliotek, skolor, världsarvsansvariga, kommunen m.fl.

En svensk version av Unescos lärarhandledning om världsarvet kommer att utarbetas under 2002. För närvarande arbetar 22 svenska skolor med världsarven. En person vid rådets kansli svarar för samordningen av nätverket och gör bl.a. omfattande informationsinsatser om världsarven till skolorna. Rådet har tagit fram en broschyr i skriftserien med världsarvskonventionen och de svenska världsarvsobjekten m.m. Rådet eftersträvar att göra världsarvsundervisningen till en mer etablerad del av utbildningsväsendet efter projektperiodens slut vid utgången av år 2002. Inför världsarvskonventionens 30-årsjubileum i november 2002 planerar rådet en översyn av vunna erfarenheter av världsarvsundervisning.

Högre utbildning

Inom den högre utbildningen har Unescorådets insatser under senaste år främst bestått i att anordna en konferens i Stockholm, våren 1999, som uppföljning till en världskonferens som Unesco arrangerade hösten 1998. Temat var *Internationell politik för högre utbildning, kan Sverige påverkas och påverka?* Unescorådet anordnade också vid generalkonferensen 1999 en paneldiskussion om högre utbildning i utvecklingsländer. Diskussionen grundades på en rapport som utarbetats av Unesco och Världsbanken.

Vetenskap

Inom Unesco finns fem stora vetenskapliga program. Programmen är inte tidsbegränsade. Genom särskilda åtgärder försöker man garantera ett nära samarbete med de olika ländernas vetenskaps-samhällen. Sålunda finns för varje program en internationell kommitté bestående av forskare från ett representativt urval medlemsländer. Unescos vetenskapliga program är inte forskningsfinansierande. För vart och ett av programmen skall det i varje land finnas en nationell kommitté med uppgift att vara förbindelselänk mellan berörda forskare i landet och Unesco-sekretariatet i Paris.

Ansvaret för de vetenskapliga programmen i Sverige har varit splittrat. I samband med att en ny organisation för forskningsfinansiering trädde i kraft den 1 januari 2001 aktualiserades frågan hur svensk medverkan i Unescos vetenskapsprogram skulle organiseras i fortsättningen. En rad frågor om ansvarsfördelning, budgetansvar, medverkan av andra centrala myndigheter hade väckts. En intern utredning gjordes därför under våren 2002 inom Utbildningsdepartementet. I rapporten *Unescos vetenskapliga program i Sverige – en översyn* föreslås att ett samlat ansvar för de svenska kontakterna med och samverkan inom Unescos fem vetenskapliga program bör ges till Vetenskapsrådet. En kommitté för samverkan med Unescos vetenskapsprogram bör inrättas av Vetenskapsrådet enligt riktlinjer från regeringen och administrativt knytas till Vetenskapsrådets kansli. Kostnaderna beräknas till 1,2–1,5 miljoner kr. Förslaget är överlämnat till Unescorådet för beredning och har remissbehandlats.

Kontakterna mellan Svenska Unescorådet och de svenska vetenskapskommittéerna har under senare tid varit mycket begränsade.

Kultur

Unescorådets största insats på senare tid på kulturområdet var medverkan inför kulturkonferensen i Stockholm 1998. Grundidéerna till konferensen kom från rapporten *Vår skapande mångfald* som en världskommission under ledning av FN:s förre generalsekreterare Javier Pérez de Cuéllar arbetat fram på uppdrag av FN och Unesco. En av rapportens viktigaste slutsatser är att kulturbegreppet måste vidgas till att omfatta även livsstilar, etik och mänskliga rättigheter. Konferensen samlade över 2 300 deltagare från hela världen varav 130 ministrar och resulterade i en handlingsplan. Planen är en lista över konkreta åtgärder som Unescos medlemsländer och Unesco rekommenderas att genomföra för att göra kulturpolitiken mer central.

Svenska unescorådet anordnade 1999 ett seminarium i Gällöfsta, Uppland, för att diskutera Stockholmskonferensens resultat. Bland annat definierades förslag till "verktyg" hur kulturpolitik och kulturpolitisk forskning skulle kunna utformas. Några av dessa finns nu med i Unescos allmänna deklARATION om kulturell mångfald. Unescorådet har också tagit initiativ till att nätverk i kulturpolitisk forskning etableras. Uppdrag gavs hösten 2000 till högskolan i Borås att bygga upp ett sådant nätverk. En redovisning lämnades under sommaren 2002 och bereds nu av rådets kansli.

Unescorådet planerar en uppföljningskonferens som beräknas äga rum våren 2003 och har hittills avsatt 50 000 kronor till förberedelserna under 2002.

Som en uppföljning av Stockholmskonferensen bildades på ministernivå ett internationellt nätverk för kulturpolitik (INCP). Nätverket fungerar som ett forum genom vilket nationella kulturministrar kan utbyta erfarenheter och åsikter om aktuella kulturpolitiska frågor med särskilt fokus på främjandet av den kulturella mångfalden. Nätverket består i dag av 45 kulturministrar och sammanträder i form av årliga ministermöten. Unescorådet har ingen roll i nätverkets arbete utan det sköts helt genom Kulturdepartementet.

Kommunikation

1995 anordnade Svenska unescorådet tillsammans med Unesco och Unicef och svenska Unicefkommittén ett möte om våld i medier

och barnens rättigheter. Mötet förordade att ett informations- och dokumentationscentrum inrättas för dessa frågor. Ett sådant inrättades vid Göteborgs universitet 1998, Nordicom (Nordiska Dokumentationscentralen för Masskommunikationsforskning). Nordicom har till uppgift att sprida information om medie- och kommunikationsforskning i de nordiska länderna samt att ansvara för grundläggande dokumentation av medieutvecklingen i Sverige.

Våren 2001 anordnade Unescorådet tillsammans med Worldview Sweden, en frivilligorganisation inom kommunikationsområdet, ett seminarium om media och demokrati. Det hölls i Stockholm. Ett 70-tal personer deltog – flertalet var journalister.

Det nordiska samarbetet

Årligen genomförs möten mellan de nordiska Unesco-kommissionerna då frågor av allmänt intresse behandlas. Vartannat år (de år det inte är generalkonferens) möts större grupper med deltagare från alla rådets sakområden för gemensamma diskussioner. Då diskuteras svaren på ett från generaldirektören utsänt frågeformulär om Unescos inriktning de kommande åren. Inför generalkonferensen anordnas fler möten då man ytterligare planerar arbetet inför och under generalkonferensen.

De år då generalkonferens hålls träffas vid flera tillfällen en mindre krets, främst ordförande och sekreterare, för att diskutera olika ställningstaganden, t.ex. valfrågor, inför generalkonferensen. I dessa möten deltar även de permanenta delegaterna eller de biträdande permanenta delegaterna.

Vid sedan av dessa möten träffas ordförandena och sekreterarna ett par gånger om året för att gå igenom verksamheten under det kommande året.

Under generalkonferensen träffas de nordiska delegaterna regelbundet. De nordiska delegaterna kan ibland hålla inlägg å fem länders vägnar. Man stöder också varandras inlägg.

I Unescos styrelse finns som regel en nordisk representant. Sverige var representerat i styrelsen mellan åren 1995 och 1999. Under dessa år drev Sverige främst – förutom frågan om utbildning om mänskliga rättigheter – även frågan om Unescos synlighet. För närvarande sitter Island i styrelsen. Styrelserepresentanten backas upp av samtliga nordiska länder. Enligt praxis närvarar övriga nordiska nationalkommissioner vid styrelsemötena i Paris. Även förbe-

redelserna inför styrelsemötena engagerar såväl rådet som kansliet i stor utsträckning.

Ett speciellt inslag i rådets verksamhet är den arbetsfördelning som överenskommits mellan de nordiska Unesco-råden. Denna arbetsfördelning av den allmänna bevakningen av olika arbetsområden innebär att Sverige för närvarande svarar för utbildningsområdet.

Det nordiska samarbetet har uppmärksammats inom Unesco. Det anses unikt inom FN-samarbetet. Det har jag erfarit såväl genom kontakterna med de nordiska nationalkommissionerna som genom samtal med den permanenta delegationen i Paris.

Internationella konventioner

Inom Unescos verksamhetsområden har Sverige undertecknat följande konventioner:

– *Utbildning*

- Konvention mot diskriminering i utbildning (1960, Sverige 1968). Ansvarigt departement: Utbildningsdepartementet
- Konvention om erkännande av studier, betyg och examina avseende högre utbildning i stater som tillhör Europaregionen inom Unesco (1979, Sverige 1984). Ansvarigt departement: Utbildningsdepartementet
- Konvention om erkännande av kvalifikationer inom högre utbildning i Europaregionen, Lissabonöverenskommelsen (1997, Sverige 2001). Ansvarigt departement: Utbildningsdepartementet

– *Miljö*

- Konvention om våtmarkers internationella betydelse, speciellt häckningsplatser för sjöfågel (1971, Sverige 1984) Ansvarigt departement: Miljödepartementet

– *Kultur*

- Överenskommelse om import av undervisnings-, vetenskaps- och kulturellt material, Florensöverenskommelsen (1950, Sverige 1952) Ansvarigt departement: Kulturdepartementet

- Konvention om skydd för kulturföremål i händelse av väpnad konflikt, Haagkonventionen (1954, Sverige 1984). Ansvarigt departement: Kulturdepartementet
- Konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv, Världsarvskonventionen (1972, Sverige 1985). Ansvarigt departement: Kulturdepartementet

Unescorådet har ingen roll i beredningen i samband med att Sverige skall underteckna konventionerna. Den sköts av UD och fackdepartementen. Rådets uppgift är framför allt att se till att konventionerna finns tillgängliga.

2.4 Några slutsatser

Svenska unescorådet har en bred verksamhet som både omfattar bokutgivning, deltagande i mässor, utgivning av skrifter, administration av skolnätverk, anordnande av konferenser och seminarier. Därtill kommer alla kontakter med Unesco i Paris som t.ex. innebär att besvara frågeformulär, lämna rapporter av olika slag, ta emot och vidarebefordra information samt inte minst arbetet i samband med generalkonferensen.

Det nordiska samarbetet är väl etablerat men det tar också stora resurser i anspråk. Som framgått träffas ordförande och sekreterare minst ett par gånger om året. Även möten med fler deltagare förekommer regelbundet. Mötena pågår i regel minst två dagar. Dessutom träffas företrädare för alla nordiska nationalkommissioner vid Unescos styrelsemöten som äger rum två gånger per år. Betydande tid läggs således ned på de nordiska kontakterna genom besök på plats. Modern informationsteknik (TV- och videokonferenser, Internet) borde utnyttjas mer för att effektivisera och ekonomisera samarbetet.

Rådets satsning på utbildning om mänskliga rättigheter är både omfattande och konsekvent. Den innehåller många olika delar. Boken Utrymme har tagits fram av rådet med bl.a. en särskild upplaga riktad till skolor. Rådet har också låtit utarbeta en studiehandledning till boken. En särskild webbsida för Utrymme har startats. Kontakter har tagits för att översätta boken till engelska. En mängd insatser har också genomförts för att presentera boken och göra den känd genom mässor, utställningar m.m. Rådet har vidare låtit göra en ny översättning av Unescos skrift om mänskliga rät-

tigheter. Sammantaget har ett betydande arbete lagts ned från såväl rådet som kansliet. Mycket stora ekonomiska resurser har satsats på utbildning om mänskliga rättigheter.

Administrationen av Unescos skolnätverk om världsarven är en stor uppgift för rådets kansli och kräver omfattande informationsinsatser.

Rådet lägger också ner betydande resurser på deltagande i mäsor. Någon uppföljning eller utvärdering av denna verksamhet har inte skett. Rådet har heller inte fastställt några riktlinjer för hur ekonomiska bidrag till olika projekt skall beviljas.

Jag kan vidare konstatera att av Unescos olika verksamhetsområden har rådet prioriterat utbildning. Inom områdena kultur och kommunikation består rådets insatser främst i att anordna konferenser och seminarier. Däremot är Unescorådet mycket lite engagerat inom det vetenskapliga området.

Bredden i rådets verksamhet är tydlig men det är betydligt svårare att se hur de olika delarna i verksamheten hänger ihop. Det är också något som påtalats vid mina kontakter med myndigheter.

Vid dessa kontakter har jag noterat att Unescorådets verksamhet är relativt okänd. Myndigheterna har inte sällan direkta kontakter med Unesco utan att Svenska unescorådet är involverat. Skolverket sitter t.ex. med i en arbetsgrupp om utbildningsstatistik. Högskoleverket deltar i ett arbete om erkännandefrågor. Riksantikvarieämbetet har direktkontakter med Unesco när det gäller konventionsfrågor. Sida Sarec har kontakter med Unesco när det gäller forskning och högre utbildning i u-länder. Myndighetsföreträdarna har i flera fall framfört att vissa Unescofrågor skulle bli mer synliga om de kunde föras ut genom en myndighet. Myndigheten skulle också kunna tillföra kunskaper och erfarenheter som främjar Unescoarbetet.

Jag efterlyser därmed en tydligare ambition från rådet att bygga upp ett strukturerat och målinriktat samarbete med bl.a. nationella myndigheter. Jag inser det nödvändiga i att ett organ som Svenska unescorådet kan arbeta både flexibelt och kreativt. Detta utesluter emellertid på intet sätt behovet av en verksamhetsplan som tydligt pekar ut de odiskutabelt viktiga uppgifterna för ett år framåt. Verksamhetsprogrammet för 2002 har brister i prioritering och tydlighet. Verksamhetsplanen bör i framtiden redovisa vilka samarbetspartners rådet skall vidtala och vilka ekonomiska och personella resurser som skall avsättas. För att löpande säkra arbetets kvalitet bör sådana verksamhetsplaner följas upp och

resultatet värderas varje år som grund för nästkommande års verksamhetsplanering.

3 Några jämförelser

I bilaga 2 beskrivs närmare de nordiska nationalkommissionerna. I bilaga 3 redovisas fakta om några andra FN-organ som har sina kanslier förlagda till Regeringskansliet. I detta kapitel redovisar jag mina slutsatser vid en jämförelse med Svenska unescorådet.

De nordiska länderna

Några slutsatser

Vid en jämförelse med de nordiska länderna finner jag både skillnader och likheter. Norge förefaller vara det land som mest liknar Sverige när det gäller prioriteringar och bredden i verksamheten.

Frågan om Unescos synlighet är uttalat högprioriterad också i Norge men även i övriga nordiska länder är det en angelägen fråga.

Det är endast i Sverige och i Norge som Unesco-kommissionen är direkt involverad i skolnätverken. I Finland och i Danmark ligger ansvaret hos myndigheter eller institutioner.

I Norge liksom i Sverige är deltagande i mässor en viktig uppgift för kommissionen. Sverige tycks dock vara ensamt om att ägna sig åt bokproduktion och regelbunden skriftproduktion.

Norge liksom Sverige ger bidrag till projekt som stöder Unescos arbete.

När det gäller kommissionens sammansättning är Sverige ensamt om att ha politiker i rådet. En annan iakttagelse som jag gjort är att i de övriga nordiska länderna är de ledamöter som företräder de olika områdena av Unescos verksamhet personer på hög nivå som har en myndighet eller institution bakom sig. Vid de nordiska besöken har just vikten understrukits av att ledamöterna har egna kanaler och nätverk.

Personalstyrkan vid kommissionernas kanslier i de nordiska länderna varierar, från en generalsekreterare som får stöd av kolleger inom enheten, till närmare sju årsarbetskrafter.

International Labour Organisation (ILO), World Health Organisation (WHO) och Food and Agriculture Organisation (FAO)

Några slutsatser

ILO-kommittén och FAO-kommittén styrs liksom Svenska unescorådet av en instruktion medan samrådsgruppen för WHO inte har någon motsvarande reglering. Jämfört med Svenska unescorådet kan jag konstatera att de båda kommittéerna har färre ledamöter. Jämförelsen med Unescorådet visar också att kommittéerna och samrådsgruppen har glesare sammanträden och att myndigheter deltar aktivt i arbetet. Jag kan även konstatera att dessa FN-organ har mer begränsade kansliresurser.

4 Unescos och Unescorådets synlighet

4.1 Undersökning utförd av Unesco

I februari 2001 lät Unesco genomföra en begränsad undersökning om Unesco. I fyra länder – Indien, Kanada, Storbritannien och Sverige – intervjuades ett trettiotal personer från resp. land och som alla var framstående opinionsbildare verksamma inom något av följande områden: vetenskap, kultur, utbildning, media, en frivilligorganisation och FN.

Intervjupersonerna fick svara på ett antal frågor vad de ansåg vara Unescos starka respektive svaga sidor.

Som starka sidor nämndes Unescos uppdrag och organisationens globala karaktär. Arbetet inom områdena kultur, kulturarv och utbildning var särskilt uppskattat.

Som svaga sidor framfördes Unescos byråkrati, ledningsstruktur, beslutsprocess och tidigare svaga ledare. Många kritiserade också bristen på fokus.

Undersökningen visade att kunskapen om Unescos verksamhet var störst hos de svarande i Kanada och minst i Sverige. Trots dessa olikheter var det inga större skillnader i uppfattning mellan de olika länderna eller de olika professionella områdena.

4.2 Sifoundersökning

Som ett led i utredningen lät jag Sifo genomföra en intervjuundersökning. Syftet var att undersöka synligheten och kunskapen om Unesco och Svenska unescorådet i Sverige.

Målgruppen var skolor – grundskolor och gymnasieskolor – bibliotek och media. 150 skolor och 150 bibliotek har tillfrågats och 48 företrädare för media.

Svarsfrekvensen ligger mellan 83 procent och 93 procent vilket är helt nöjaktigt för att ge ett tillförlitligt resultat.

På frågan om man hört talas om Unesco svarar nästan samtliga ja. Endast ungefär hälften av de svarande har dock rätt kunnat ange vad Unesco sysslar med. Många av svaren visar att en sammanblandning gjorts mellan Unesco och Unicef.

Kännedomen om Svenska unescorådet är begränsad. 28 procent av skolorna, 37 procent av biblioteken och 38 procent av mediaföretagen har hört talas om Svenska unescorådet. På följdfrågan vad rådet sysslar med säger knappt hälften att de inte vet. 38 procent av de som hört talas om Unesco har svarat *samma som Unesco* vilket – med hänsyn till sammanblandningen med Unicef – gör det svårt att få fram en exakt andel som känner till vad rådet sysslar med. Det rör sig enligt Sifo sannolikt om 10–15 procent.

På frågan om man känner till någon fråga som är prioriterad av Unesco/Svenska unescorådet svarar två tredjedelar att de inte vet.

21 procent av biblioteken har besökt Unescos hemsida. I övrigt har besöken på respektive Unescos och Svenska unescorådets hemsidor varit glesa, näst intill försumbara. Vid de besök som gjordes fann två tredjedelar vad de sökte, medan en tredjedel svarade *tveksam/vet ej*.

Ungefär hälften av intervjupersonerna kan inte erinra sig att de sett eller fått någon information om Unesco eller Unescorådet.

Runt 6 procent av rektorerna och bibliotekarierna har deltagit i något seminarium eller någon mäsas där Unesco eller Unescorådet medverkat. Motsvarande andel för media är 2 procent. I de flesta fallen har det handlat om bok- och biblioteksmässan.

Mellan 73 procent (gymnasieskolor) och 99 procent (bibliotek) har hört talas om världsbokdagen. Nästan hälften av biblioteken känner också till att Unesco är initiativtagaren till den. Bland skolor i övrigt och media är kännedomen om detta låg.

En dryg tredjedel av skolorna och knappt 30 procent av biblioteken känner till att Unesco har skolnätverk som bl.a. arbetar med miljöfrågor och världsarvsfrågor. 15 procent av samtliga grundskolor och 7 procent av samtliga gymnasieskolor har också medverkat i detta på något sätt.

I undersökningen frågades också om boken *Utrymme*. 11 procent av grundskolorna och 17 procent av gymnasieskolorna svarade att de kände till boken. Av biblioteken är det endast 1 procent som känner till den. 3 procent av samtliga grundskolor och 5 procent av samtliga gymnasieskolor använder boken i utbildningen.

23 procent av grundskolorna, 9 procent av gymnasieskolorna och 29 procent av biblioteken bedriver någon särskild aktivitet som

gäller Unesco /Unescorådet. På frågan vad det är för sorts aktivitet svarar både skolor och bibliotek nästan uteslutande att man uppmärksammat världsbokdagen.

Mediarepresentanterna fick frågan om de nyligen publicerat någon artikel eller notis som gäller Unesco/Unescorådet. 17 procent (8 personer) svarade ja. Hälften av dem kunde ange vad artikeln handlade om. Det var världsbokdagen, världsarvet och pressfrihetspris.

Ytterligare information om Sifundersökningen finns i *bilaga 4*.

Några slutsatser

Undersökningen visar med stor tydlighet att kännedomen om Unesco är begränsad. Kunskapen om och synligheten av Svenska unescorådet är liten. Den prioritering av synligheten som rådet beslutat år 2000 har inte gett något tydligt utslag i Sifundersökningen. Jag kan också konstatera att den stora satsning som gjorts på boken *Utrymme* inte heller återspeglas i undersökningsresultaten. Det är få skolor som känner till den och ännu färre som använder den.

Överväganden och förslag

(kapitel 5-9)

5 Unescorådet

5.1 Förändringar i Sverige och omvärlden

Unescorådets första instruktion beslutades den 1 juli 1951. Den senaste utfärdades den 30 maj 1996 (SFS 1996: 646). Vid en granskning av de båda instruktionerna kan jag konstatera att rådets uppgifter i allt väsentligt är desamma. Förändringarna i instruktionen är få, i omvärlden är de desto större !

De stora förändringar som skett i omvärlden gör det nödvändigt att på nytt se över rådets roll och uppgifter för att bättre kunna koncentrera, samordna och stärka det svenska agerandet. Det är en händelse som ser ut som en tanke att så även sker i våra grannländer. Både i Finland och Norge är Unesco-kommissionerna föremål för översyn. I Danmark kommer organisationen att ses över i samband med att den nuvarande mandatperioden för ledamöterna löper ut men man vill först avvakta resultatet av de finska och svenska översynerna.

Under 1990-talet genomgick den svenska statsförvaltningen stora förändringar avseende ledning, struktur och principer för styrning. Ansvarsfördelningen mellan politisk och professionell nivå har preciserats. De statliga styrinstrumenten har utvecklats och rollfördelningen mellan riksdag, regering och myndigheter har lagts fast.

Den svenska statsförvaltningen har också påverkats av Sveriges medlemskap i EU men också av Sveriges samarbete med andra internationella organisationer t.ex. FN och OECD. För att förstärka de svenska insatserna är samverkan i olika former nödvändigt.

Numera har regeringen främst fyra instrument för att styra underställda myndigheter – nämligen instruktionen, budgeten, regleringsbrevet och resultatdialogen. En ny instruktion bör avvägas med hänsyn till detta. Det betyder bl.a. att instruktionen skall ta fasta på sådana uppgifter som är långsiktigt väsentliga och var-

aktiga över tiden. En instruktion bör alltså inte innehålla detaljerade och preciserade anvisningar. De årliga regleringsbrev, däremot, skall luta sig mot instruktionen och ange hur verksamheten skall bedrivas det närmaste året med avseende på mål, återrapportering och uppdrag samt hur rådets finansiering skall ske med tilldelade anslag och villkor för dessa.

Globaliseringen och internationaliseringen påverkar tydligt och allt snabbare områden som utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation – de områden inom vilka Unesco verkar. Dessa är också områden, där andra internationella samarbetsorganisationer agerar – som t.ex. Europeiska unionen, Europarådet, Nordiska ministerrådet, OECD och Världsbanken. Denna utveckling betyder bland annat att internationella erfarenheter och kunskaper numera är vitt spridda också inom svenska myndigheter, institutioner och organisationer. Många deltar aktivt i olika former av internationellt samarbete och åtskilliga personer hämtas numera från myndigheter utanför Regeringskansliet för att representera Sverige i olika internationella organisationer. Kunskapen om globala och internationella förhållanden, vanan och förmågan att analysera sådana frågor liksom att värdera svenska möjligheter och intressen i anslutning därtill har med andra ord ökat markant inom vida samhällssektorer det senaste decenniet.

Detta bör beaktas särskilt när det gäller instruktionens beskrivning av rådets arbetsuppgifter och när nya ledamöter skall utses.

5.2 Svenska unescorådets uppgifter

Förslag: Rådets arbete bör koncentreras till två huvuduppgifter.

Utöver med de nordiska länderna skall rådet särskilt samarbeta med nationalkommissionerna i Europeiska unionens medlemsländer.

Unescorådet har haft två huvudsakliga uppgifter, dels att utarbeta underlag för svenska ståndpunkter om Unescos verksamhet samt medverka i genomförandet av Unescos program, dels att göra Unesco och rådet känt i Sverige. Arbetet har alltså riktats dels mot Unesco i Paris, dels inom Sverige. Vartannat år, när generalkonferensen äger rum, dominerar arbetet mot Paris. Rådet har då en viktig och resurskrävande uppgift med att planera och genomföra en stor del av det svenska förberedelsearbetet. När generalkonferen-

sen är genomförd har rådet bl.a. i uppgift att i Sverige informera om konferensens resultat.

I artikel VII i Unescos stadga står att nationella samarbetsorgan skall vara rådgivande för sitt lands regering i frågor som rör organisationen. De skall tjänstgöra som förbindelseled i alla frågor av intresse för organisationen.

Den nuvarande instruktionen anger inte att rådet skall vara rådgivande åt regeringen. Denna viktiga uppgift, som således är framskjuten i Unescos stadga till nationalkommissionerna, är inte formulerad i den svenska instruktionen.

Det nuvarande rådet har prioriterat uppgiften att göra Unesco mer känt i Sverige. Rådets arbete har inriktats dels mot definierade målgrupper, dels mot allmänheten.

Var den rimliga balansen ligger mellan arbetet mot Paris och arbetet i Sverige har varit en återkommande fråga för Unescorådet under många år. Utredningen har tagit del av dokument från 1986 som säger att detta är den grundläggande frågan för rådet inför framtiden. Jag menar att denna fråga alltjämt är aktuell.

Kritiken mot Unesco för ineffektivitet och brist på koncentration har länge varit stark. Från nordisk sida har under en följd av år framförts förslag till förbättringar av verksamheten. Svenska unescorådet har spelat en viktig roll för att Unesco skall reformera och koncentrera sitt program.

Jag anser att Unescorådets arbete bör koncentreras till två huvuduppgifter. Inom ramen för dessa uppgifter bör rådets verksamhet återspegla Unescos samtliga programområden. I dag förefaller rådets koppling till vetenskapssfären närmast obefintlig, trots att det världsomfattande vetenskapliga arbetet är unikt för Unesco.

Rådets arbete bör koncentreras till följande två huvudområden:

1. rådgivande åt regeringen
2. nätverksbygge och information.

Dessa uppgifter har klara samband. Att vara rådgivande förutsätter att man skaffar underlag, kunskap och erfarenheter. Genom att bygga nätverk, skapa kontakter och arbeta med information får man en nödvändig plattform för att kunna fullgöra uppgiften som rådgivande.

Huvuduppgift 1: rådgivande

Den första uppgiften gäller den officiella svenska hållningen gentemot Unesco. Här skall rådets arbete inriktas på att vara rådgivande åt regeringen och åt den svenska delegationen till generalkonferensen.

Under den nye generaldirektören, japanen Koichiro Matsuura som valdes 1999, har omfattande förändringar genomförts och arbetet fortgår. Under de tre år som gått har han använt det mandat han fått av medlemsländer och styrelse att effektivisera organisationen och minska personalkostnaderna. I den nya sexårsstrategin har tydliga mål och förväntade resultat fastställts. Generaldirektören och sekretariatet i Paris har ambitioner att driva igenom reformer och att strama upp verksamheten genom nya strukturer och decentralisering. Ca 30 lokalkontor har stängts och man satsar numera på regionala centra. Den nämnda mål- och resultatstyrningen motiveras som ett nytt instrument för att effektivisera verksamheten.

Verksamhetens huvudområden inom den sexårsstrategi, som beslutades vid generalkonferensen 2001, framgår av direktiven till utredningen. Det är nu viktigt att Sverige liksom övriga medlemsstater sluter upp bakom detta reformprogram och visar återhållsamhet med egna krav och nya förslag. I detta läge bör Unescorådets uppgift vara att stödja de svenska insatserna på regeringsnivå och därigenom förstärka den svenska Unesco-politiken. För Svenska unescorådet innebär det att rådets verksamhet främst bör inriktas mot att stödja och driva på reformarbetet. Uttryckt med andra – och lättare – ord bör Sverige och Svenska unescorådet inte i första hand fråga efter vad Unesco kan göra för Sverige utan i stället vägledas av en uppfattning om vad Sverige kan göra för Unesco.

Det svenska stödet till Unesco är en del av Sveriges globala politik. I betänkandet *En rättvisare värld utan fattigdom* (SOU 2001:96) diskuteras forskningens, kulturens och utbildningens roll för global utveckling. Vikten betonas av att FN:s fackorgan kompletterar varandra i det globala arbetet.

Det är viktigt att rådet kan bidra till att säkra en god kvalitet i Unescos verksamhet. Rådgivningen till regering och delegation måste bygga på dels en bred och djup kunskap om både nationella och internationella förhållanden inom respektive programområde, dels kännedom om andra internationella organisationers priorite-

ringar och eventuella verksamhet på detsamma. Ett exempel där rådets kompetens som rådgivare åt regeringen bör tas till vara är vid beredning av internationella konventioner. Rådet kan också i högre grad utnyttjas som formellt remissorgan. Hittills har detta förekommit i ytterst begränsad omfattning.

Rapporten *Unescos vetenskapliga program i Sverige- en översyn* som jag tidigare redogjort för i avsnitt 2.3 anger som den bästa lösningen att det samlade ansvaret för Unescos vetenskapsprogram anförtros en myndighet i Sverige och förordar därvid Vetenskapsrådet. Om beslutet följer förslaget vill jag särskilt understryka

- att den föreslagna kommittén under Vetenskapsrådet och Svenska Unescorådet i samråd beslutar om formerna för samarbete dem emellan och
- att verksamheten rapporteras till Unescorådet när den officiella svenska hållningen i relation till Unesco skall samordnas och beredas.

Huvuduppgift 2: nätverksbygge och information

Den andra uppgiften föreslås vara att hjälpa till med nätverksbygge och kontakter framför allt inom Sverige och att sprida information i Sverige om Unescos uppdrag, mandat och verksamhet liksom om beslut av generalkonferensen.

Uppgiften kan karaktäriseras som både upplysningsverksamhet, opinionsbildning och folkbildning. Den förutsätter att var och en av rådets ledamöter har både kraftfulla kanaler att verka inom och sådan sakkunskap som ger auktoritet och legitimitet inom minst ett av Unescos programområden. Av den Sifundersökning som gjorts om Unesco och rådets synlighet i Sverige framgår klart att mycket återstår att göra för att bekantgöra verksamheten. Det fordras sannolikt att en rad aktörer utanför rådet, myndigheter, forskningsinstitut och organisationer, bibliotek, media, skolor och frivilligorganisationer, har vilja och beredskap att informera om Unesco i Sverige och att medverka i att genomföra Unescos program.

Redan i Unescorådets första instruktion från 1951 framgick att rådet skulle samarbeta med de övriga nordiska länderna. Som tidigare nämnts anses det nordiska samarbetet unikt inom FN-samarbetet och det har också varit framgångsrikt. Det är angeläget att samarbetet kan fortsätta. Men stora förändringar har skett i

omvärlden. Sverige är sedan 1995 medlem i EU, något som inte tagits upp i den senaste instruktionen från 1996 till rådet. EU-samarbetet är emellertid etablerat och nödvändigt inom Unesco-delegationerna och det har stor tyngd. Jag föreslår därför att rådet i viktiga frågor skall samråda med nationalkommissionerna i de nordiska länderna liksom inom EU-kretsen.

Kontakterna med de baltiska länderna är numera omfattande. Som framgått av s. 27 finns ett skolnätverk för ökad miljömedvetenhet hos elever i Östersjöregionen (Baltic Sea Project). Unescorådet har vidare inlett ett samarbete med Lettland och Litauen om EFA. Östersjöområdet är prioriterat av den svenska regeringen. Jag anser att regleringsbrevet för rådet bör peka ut sådana önskvärda, regionala, samarbetsområden.

En slutsats av det nu förda resonemanget blir följande. När rådet på ett tydligare sätt skall vara rådgivande åt regeringen måste arbetet fokuseras på Unescos sexårsstrategi och tvåårsprogram. Inom detta bör Sverige – vid behov i nordisk och/eller EU-samverkan – välja ut och precisera de områden man vill satsa på. Synlighetsgraden av Unesco i Sverige blir då en följd – snarare än ett mål i sig – av hur väl de globala Unesco-frågorna knyts ihop med nationella prioriteringar. Detta innebär i sin tur att rådet bör kunna reducera delar av arbetet som gäller bidragsgivning, olika slags mässor och egen publiceringsverksamhet.

Svenska unescorådet har haft täta sammanträden – ca 10 per år. Ledamöternas närvaro har varierat. Vid flera tillfällen har rådet inte kunnat fatta beslut då färre än hälften av ledamöterna infunnit sig. Detta är naturligtvis otillfredsställande.

Min bedömning är att med en större koncentration på huvuduppgifterna skulle sammanträdena kunna bli avsevärt färre. Jag tror att ett mindre råd (se nedan) och färre möten skulle vitalisera arbetet och dessutom frigöra kansliresurser för andra viktiga uppgifter.

De förslag till verksamhetsprogram som utredningen tagit del av och som rådet arbetar efter är inte tillräckligt tydliga. Där framgår t. ex inte hur stora personalinsatser som krävs för att genomföra olika åtaganden i programmet. Rådet fastställer inte heller verksamhetsprogrammet utan det tjänar mera som ett diskussionsunderlag med förslag till kommande aktiviteter. Jag föreslår att en tydlig verksamhetsplan med en detaljerad budget fastställs varje år. Den skall ansluta till regleringsbrevet, ärligen följas upp och tjäna som ett av underlagen till årsberättelsen.

5.3 Rådets sammansättning

Förslag: Svenska uneskorådet skall bestå av högst 10 ledamöter varav en utses till ordförande. Företrädare för Kulturdepartementet skall få formell rätt att närvara vid sammanträden med rådet och arbetsutskottet.

Antalet ledamöter i rådet bör minska. Ett mindre råd tror jag skulle arbeta effektivare och intresset för rådets arbete skulle sannolikt öka. Som tidigare nämnts har närvaron varit bristfällig vid flera sammanträden de senaste åren. Det är inte effektivt med sammanträden som inte kan fatta beslut. Tio personer eller däromkring är numera en vanlig storlek på styrelser vid statliga myndigheter. I de lekmannastyrelser som tidigare var vanliga i de centrala statliga myndigheterna bedömde regeringen att högst tio ledamöter var en rimlig riktningssangivelse (om ledning av den statliga förvaltningen prop. 1986/87: 99). Förslaget ligger också väl i nivå med två av de FN-organ som beskrivs i bilaga 3 nämligen ILO-kommittén och FAO-kommittén.

Under tidigare perioder har myndigheter varit företrädare i rådet, oftast på generaldirektörsnivå. Efterhand visade det sig emellertid att verkscheferna själva inte alltid hade tid att engagera sig i rådets arbete.

För att tillförsäkra Uneskorådet de bästa förutsättningarna att fullgöra sina uppgifter anser jag det nödvändigt att myndigheter åter engageras i arbetet. Skälen för detta har jag berört.

När det gäller erfarenheter av internationellt arbete, när det gäller omvärldsanalys och vana vid att göra internationella jämförelser och när det gäller kunskap om hur olika internationella samsamarbetsorganisationer arbetar har myndigheterna numera en helt annan och högre kompetens än för bara tio år sedan. Dessutom samarbetar olika myndigheter effektivt. De har också en större självständighet än tidigare att ta egna initiativ. Längre tillbaka var det otänkbart att en statlig myndighet verkade på den internationella arenan utan ett distinkt uppdrag från regeringen.

De huvuduppgifter jag föreslagit för Svenska uneskorådets arbete ger berörda myndigheter viktiga roller. Professionella företrädare för Unescos fyra verksamhetsområden – utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation – bör utses som ledamöter av Svenska uneskorådet efter nominering av i första hand Högskoleverket, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Sida, Statens kulturråd, Statens

skolverk och Vetenskapsrådet. Det är långt ifrån självklart att dessa ledamöter skall vara verkscheferna. Det är kanske inte heller nödvändigt att var och en av dessa ledamöter är tjänstemän vid myndigheten i fråga. Det väsentliga är att de personer som nomineras och utses besitter stor sakkunskap och därmed auktoritet på sitt område samt ett starkt personligt engagemang för idéerna bakom Unesco och dess uppdrag. De måste också kunna frigöra tid för arbetet.

Men Unescorådet bör inte enbart bestå av myndighetsföreträdare. Unescos stadga föreskriver att även olika intressegrupper och frivilligorganisationer skall kunna ingå i nationalkommissionerna. Med mitt förslag finns utrymme för ytterligare ledamöter, som bör utses på grund av personliga meriter, kapacitet och lyskraft. Organisationer och institutioner som verkar inom relevanta områden bör kunna lämna förslag på tänkbara ledamöter.

På 1950-talet och under decennierna därefter var det vanligt att företrädare för riksdagspartierna ingick i statliga styrelser, nämnder och liknande organ. Denna praxis är nu i det närmaste övergiven. Men sedan 1951 och alltjämt tillämpas den för Svenska unescorådet. Någon motsvarighet finns inte i någon av de övriga nordiska nationalkommissionerna. Jag föreslår att denna praxis överges.

Jag anser det vidare nödvändigt att nu formellt reglera att företrädare för Kulturdepartementet får rätt att närvara vid sammanträden med rådet och arbetsutskottet. Detta gäller enligt den nuvarande instruktionen endast för företrädare för Utrikesdepartementet och Utbildningsdepartementet.

5.4 Mandatperiod

<i>Förslag.</i> Ledamöterna bör utses för en period om fyra år.

Det är vanligt att instruktioner till myndigheter och motsvarande anger att ledamöter skall utses *för en bestämd tid* utan att tiden preciseras i instruktionen. Så är fallet också för nu gällande instruktion till Svenska unescorådet. Detta bör gälla även fortsättningsvis.

Hittills har den vanliga mandatperioden varit tre år. Jag föreslår dock att ledamöterna i rådet i stället normalt utses för fyra år. Det främsta motivet är att denna tid harmonierar och kan synkroniseras med Unescos generalkonferenser. Ledamöterna bör alltså ha till-

fälle att delta i två av Unescos generalkonferenser. Det finns ett värde i att ledamöterna får denna möjlighet. Nästkommande generalkonferens äger rum hösten 2003 och den därpå följande hösten 2005. Jag föreslår således att regeringen utser rådets ledamöter för tiden 1 januari 2003 till och med 31 december 2006.

5.5 Uppgifter som bör utföras företrädesvis av myndigheter

Förslag: Regeringen bör uppdra åt den nya skolutvecklingsmyndigheten att i samråd med Riksantikvarieämbetet överta administrationen av skolnätverket om världsarven från Uneskorådet.

I avsnitt 5.1 beskrivs kortfattat de förändringar som skett i statsförvaltningen sedan 1990-talets början. När det gäller ansvarsfördelningen mellan departement och myndigheter är en principiell utgångspunkt att det bör göras en åtskillnad mellan operativt och strategiskt arbete.

Uppgifter som väl kan skötas av myndigheter bör således överföras till myndigheterna. För Uneskorådet gäller detta framför allt administrationen av skolnätverket om världsarven men även engagemangen i mässor, utställningar m.m. Regeringen har i en skrivelse till riksdagen den 14 mars 2002 *Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten* (Skr 2001/02:171) anfört följande:

Från Svenska Uneskorådets sida eftersträvas att göra världsarvsundervisningen till en mer etablerad del av utbildningsväsendet efter den första projekttidens utgång under 2002. Inför konventionens 30-årsjubileum i november 2002 planerar rådet en översyn och utvärdering av vunna erfarenheter av världsarvsundervisning.

För framtiden gör regeringen i samma skrivelse följande bedömning:

Genom Svenska Uneskorådet görs omfattande insatser för information om världsarven med inriktning mot skolan. Målet är att det lokala engagemanget för denna verksamhet skall öka, vilket i betydande utsträckning redan skett. Svenska Uneskorådets framtida roll och uppgifter i detta sammanhang kan övervägas inom ramen för den pågående översynen av denna myndighet.

Uppdraget bör lämnas inför den 1 mars 2003, då den nya skolutvecklingsmyndigheten inrättas. I samband härmed bör Utbildningsdepartementet överväga eventuella tjänsteorganisa-

toriska konsekvenser. Skulle någon tjänst flyttas från departementet till myndigheten torde detta knappast kunna realiseras förrän den 1 januari 2004, varför en övergångslösning bör göras under 2003. Jag har i denna fråga samrått med den särskilde utredaren med uppgift att förbereda Statens skolverks förändrade roll och bildandet av en skolutvecklingsmyndighet (dir. 2002:76). I kapitel 9 om ekonomiska konsekvenser redovisar jag den övergångslösning som jag förordar för 2003.

När det gäller kampanjer, mässor och utställningar med anknytning till Unesco bör berörda myndigheter och organisationer ha ett stort ansvar och inflytande samt delta aktivt i planering och genomförande. Detsamma gäller anordnandet av konferenser och seminarier. Detta kommer att leda till att Regeringskansliets tjänstemän får utrymme för andra, mer departementsnära, arbetsuppgifter.

5.6 Unescorådets kansli

Förslag. Fördelarna överväger med nuvarande placering av kansliet.

Den personal som direkt och varaktigt skall ha till uppgift att arbeta för Svenska unescorådet bör framgå av Utbildningsdepartementets arbetsordning.

Organisatorisk hemvist

Enligt direktiven skall utredaren redovisa fördelar och nackdelar med kansliets placering och lämna förslag till dimensionering.

Kansliet har som redan nämnts alltid varit placerat i Utbildningsdepartementet. Jag anser inte att det finns någon anledning att ändra detta. Inte heller tidigare utredningar har funnit några sådana skäl. Senast framkom detta i rapporten Utlandsstudier och internationella utbildningskontakter (Ds 1993:76).

Sammantaget utgör utbildning och forskning den största delen av Unescos verksamhet. I budgeten avsätts stora resurser för dessa områden. I Danmark, Finland och Island hör de nationella Unesco-kommissionerna till respektive undervisningsministerium. I Norge överfördes Unescokommissionen den 1 juli 2002 till Utdannings-

og forskningsdepartementet från att tidigare ha varit ett förvaltningsorgan under Kulturdepartementet.

Inom Utbildningsdepartementet har Uneskorådets kansli under årens lopp varit inordnat i olika enheter. Den 1 januari 1999 överfördes kanslipersonalen (fem personer) från Departementskansliet till det då inrättade Internationella sekretariatet. Till kansliets olika planeringsmöten liksom till rådets sammanträden adjungeras regelbundet handläggare dels från departementets sakenheter, dels från Kulturdepartementet.

Fördelarna med nuvarande ordning överväger tveklöst. Det är klokt att ha rådskansliet integrerat i Internationella sekretariatet. Det ger synergieffekter inom enhetens internationella samordningsarbete. Just samordningsuppgiften där borgar också för att andra enheter inom departementet engageras i arbetet och bidrar med sakkunskap. Den samlade kompetensen växer när personalen samarbetar och när planering och utvärdering av olika internationella organisationers utbildnings- och forskningssamarbete samordnas inom en och samma enhet.

Nackdelarna med nuvarande ordning anser jag främst vara den oklarhet i ansvarsförhållanden som råder mellan rådets ordförande, chefen för Internationella sekretariatet och rådets kanslichef (generalsekreteraren). Oklarheterna gäller både arbetsledning och budgetansvar. Ett tydligt exempel är kanslipersonalens resor, vilka är tämligen omfattande. Dessa beordras och beviljas – när det gäller kanslichefen - av rådets ordförande och för övriga tjänstemän i regel av kanslichefen. Någon klar delegation när det gäller beslut om resor existerar inte. Som ett annat exempel kan nämnas arbetsledningen i stort. Kanslipersonalen hör till Internationella sekretariatet. Lönekostnaderna belastar sekretariatets budget. Men rådets ordförande liksom kanslichefen har naturligtvis ett stort inflytande på hur arbetet planeras och fördelas inom kansliet och inför rådsmöten. Här skulle det kunna finnas utrymme för en hel del irritation. De senaste åren har det emellertid vuxit fram en vana att samplanera arbetet så att en viss andel av kanslipersonalens arbetstid uppskattas för arbete åt Uneskorådet och en (mindre) andel åt övrigt arbete inom Internationella sekretariatet. Dessa uppskattningar om hur arbetstiden skall disponeras görs av enhetschefen i samråd med rådets ordförande och dess kanslichef. Resorna för Uneskorådet förläggs emellertid ofta över veckoslut och arbetet åt rådet sker även i övrigt ofta på övertid – en övertid som den för budgeten ansvarige enhetschefen inte har mandat att beordra.

Eftersom Internationella sekretariatets budget omfattar kanslipersonalens löner belastas budgeten alltid av dessa övertidsersättningar något som är klart otillfredsställande.

Detta problem anser jag bör angripas så att dimensioneringen av rådets egna och fasta kansliresurser omprövas och att en besluts-/delegationsordning i frågor som har budgetkonsekvenser fastställs. Delar av nuvarande kansli bör användas mer flexibelt i departementets internationella arbete.

För att ytterligare underlätta samarbetet mellan rådet och Internationella sekretariatet anser jag det naturligt att chefen för Internationella sekretariatet är den som från Utbildningsdepartementet kallas till rådets möten (se avsnitt 5.3).

Jag anser vidare att Uneskorådets budget bör renodlas något som utvecklas i kapitel 9. Rådets budget bör förutom rådets verksamhet avse kostnader för ledamöternas och generalsekreterarens resor. Övriga resor bör beviljas av chefen för Internationella sekretariatet och kostnaderna belasta sekretariatets budget. Detta kommer att ytterligare tydliggöra ansvarsförhållandet mellan rådets ordförande och chefen för Internationella sekretariatet.

Dimensionering

En kvalificerad handläggare bör svara för sekreteraruppgifter åt rådet och genom departementsbeslut med ett tillsvidareförordnande utses som rådets sekreterare (generalsekreterare), där huvuduppgifter, ansvar och mandat läggs fast. Anställningsvillkoren bör vara desamma som för kommittésekreterare.

Som registrator och ansvarig för rådets diarium bör finnas en assistent på halvtid.

Det internationella arbetet växer och övrig personal som tidigare tillhört Uneskorådets kansli bör användas flexibelt och efter politiska prioriteringar av det internationella arbetet. Utbildningsdepartementets personalresurser för arbete med exempelvis EU, OECD, Nordiska ministerrådet, Europarådet och WTO är mindre än Uneskorådets hittillsvarande kansli. Resurserna bör regelbundet kunna justeras av enhetschefen med ledning av rådets förslag till årlig verksamhetsplan och efter departementsledningens politiska prioriteringar. Förslaget att vissa av rådets och kansliets nuvarande uppgifter skall överföras till myndigheter motiverar också en

begränsning av nuvarande kansli. Vilka konsekvenser detta bör få för budget och regleringsbrev beskriver jag i kapitel 7 och 9.

6 Den permanenta delegationen i Paris

Förslag: Resurserna vid den permanenta delegationen i Paris bör återställas till den nivå som gällde fram till den 1 januari 2001.

Den permanenta delegationen i Paris skall representera Sverige och bevaka svenska intressen i Unesco. Den lyder administrativt under den svenska ambassaden och personalen är anställd av Utrikesdepartementet.

Ansvar för Unesco-bevakningen ligger sedan sommaren 2000 på den bilaterala ambassadören. På den permanenta delegationen finns numera endast en på heltid arbetande lokalanställd assistent. Tidigare fanns också en handläggare som arbetade heltid fram till 1999, därefter halvtid på delegationen och halvtid på ambassaden. Under det svenska ordförandeskapet i EU arbetade denne heltid med Unescofrågor.

Jag har erfart att UD har för avsikt att som Sveriges ständiga ombud vid Unesco förordna den tjänsteman som under hösten 2002 väntas tillträda som ny chef för den svenska OECD-delegationen i Paris. Vederbörande kommer i sitt uppdrag att ha stöd av den lokalanställda assistenten vid Unesco-delegationen.

Unesco-delegationen har ett brett verksamhetsfält och handlägger ärenden på instruktion av Utrikesdepartementet, Utbildningsdepartementet och Kulturdepartementet. Utbildningsdepartementet är den största uppdragsgivaren. Delegationen har också många kontakter med Sida, Riksantikvarieämbetet, Svenska Institutet och Svenska Unescorådet liksom med frivilligorganisationer.

Delegationen skall bevaka och rapportera om utvecklingen i organisationen och medlemsstaternas politik – särskilt Nordens och EU-ländernas – samt delta i möten med den s.k. EU-gruppen. Samarbetet inom Unesco-delegationernas EU-grupp har utvecklats och är nu som tidigare nämnts ett etablerat och nödvändigt sam-

arbetsforum. Delegationerna för EU:s medlemsländer träffas regelbundet – ungefär en gång varannan vecka.

Delegationen deltar vidare i arbetet i den s.k. västliga valgruppen. Där diskuteras olika nomineringar. Gruppen träffas i genomsnitt en gång i månaden; mycket oftare före generalkonferensen. Delegationen deltar också i möten med den s.k. Genèvegruppen, ett informellt nätverk där Sverige ingår som enda nordiskt land och där tonvikten ligger på ärenden om budget och administration. Gruppen träffas en gång per månad.

Den permanenta delegationen deltar därutöver i svenska delegationers möten med Unescos huvudorgan och dess underkommittéer, förbereder bilaterala besök i Sverige och Frankrike, biträder svenskar som söker arbete eller praktik i Unesco-sekretariatet samt ordnar studiebesök. För dessa uppgifter krävs fortlöpande kontakter med Unesco-sekretariatet och andra länders delegationer – framförallt EU-ländernas och de nordiska ländernas.

Att sköta alla dessa kontakter och alla de uppgifter som i övrigt ligger på den permanenta delegationen kräver ett bibehållande av den nivå som gällde fram till för något år sedan. Enligt min bedömning är en kvalificerad handläggare på halvtid det minimum som ytterligare krävs för att säkerställa svenska intressen och bidra till att främja Unescos framsyftande arbete. En halvtidstjänst motsvarar den omfattning som gällde före det svenska ordförandeskapet i EU. Ännu tidigare sköttes Unesco-bevakningen av en handläggare på heltid. Påpekas bör att enligt ambassaden i Paris har Sverige f.n. den svagaste Unesco-bevakningen av alla EU-länder. Den föreslagna handläggaren bör få sina instruktioner främst från Utbildningsdepartementet och regelbundet rapportera direkt dit.

Kostnaderna för en halvtidshandläggare beräknas till 750 000 kr per år inklusive traktamenten.

I detta sammanhang vill jag poängtera att olika möjligheter bör prövas så att en person kan erbjudas en heltidstjänst i Paris. Det ligger visserligen utanför mitt uppdrag att närmare utreda dessa möjligheter. Jag anser dock att Utbildningsdepartementet bör analysera om det föreligger behov även av en kvalificerad bevakning och rapportering t.ex. från OECD. En sådan skulle likaledes kunna omfatta en halvtidstjänst och kombineras med den föreslagna tjänsten för Unescofrågor.

7 Regleringsbrevet

Förslag: I regleringsbrevet för 2003 bör mål och återrapporteringskrav ses över.

Regleringsbrev 2002 och 2001

I dialogen mellan regering och myndigheter är regleringsbrevet det viktigaste styrdokumentet. Det är här regeringen skall precisera och konkretisera de övergripande målen för verksamheten och ange återrapporteringskrav som skall mäta måluppfyllelsen.

Regleringsbrevet är ett ettårigt beslut som anger vilka mål och uppdrag en myndighet skall uppfylla med de medel som regeringen avsatt i budgetpropositionen. Detta hindrar dock inte att samma mål kan anges år efter år.

Mål och återrapporteringskrav styrs av interna riktlinjer från Finansdepartementet. Enligt dessa bör en strävan vara att få tydliga och specifika mål som kan tjäna som styrinstrument. Målen skall också kunna mätas och följas upp.

I regleringsbrevet för 2002 har regeringen angivit mål och återrapporteringskrav för Sveriges medlemskap i Unesco. Regleringsbrevet skiljer sig inte nämnvärt från tidigare års regleringsbrev.

Målet är att:

Svenska unescorådet skall främja och bekantgöra Unescos arbete inom utbildning, forskning, kultur och medier. Inom programområdet utbildning skall insatser som ger ökade kunskaper om mänskliga rättigheter betonas. Antalet skolor som medverkar i Unescos skolnätverk skall öka.

Återrapporteringskravet är att:

Svenska unescorådet skall i årsredovisningen redovisa hur man arbetar med att främja och bekantgöra Unescos arbete inom utbildning, forskning, kultur och medier samt vilka insatser som görs för att öka kunskaper om mänskliga rättigheter. Antalet deltagande skolor i

Unescos olika skolnätverk skall redovisas i årsredovisningen liksom en jämförelse med antalet under de två föregående åren.

I regleringsbrevet för 2002 har rådet två uppdrag. Det första uppdraget gäller redovisning av rådets medverkan i uppföljningen av Dakarkonferensen år 2000. Det andra uppdraget gäller utgiftsprognoser. Rådet har hittills inte haft ett krav på utgiftsprognoser som andra myndigheter har. Nu införs ett sådant krav för att tydligare markera sambandet mellan verksamhet och budget.

I regleringsbrevet för 2001 är målet detsamma som i regleringsbrevet för 2002. I 2001 års regleringsbrev angavs följande återrapporteringskrav:

Svenska unescorådets arbete med att främja och bekantgöra Unescos arbete skall redovisas. Antalet deltagande skolor i Unescos skolnätverk skall redovisas i årsredovisningen liksom en jämförelse under de två föregående åren. Svenska unescorådet skall till den 1 april redovisa resultatet av de svenska insatserna under Unescos generalkonferens hösten 2001.

Unescorådet har i en rapport kort redogjort för de insatser som genomförts under 2001 i syfte att främja och bekantgöra Unescos arbete. Bland annat nämns boken Utrymme och insatser under bok- och biblioteksmässan. Vidare redovisar rådet i en annan rapport arbetet med skolnätverken. I rapporten nämns att antalet världsarvsskolor har dubblats under de två senaste åren. I en tredje rapport redovisar rådet de svenska insatserna under generalkonferensen 2001. Där redogörs för de konventioner, deklARATIONER och rekommendationer som behandlats under generalkonferensen och den svenska delegationens ställningstaganden.

Följande uppdrag gavs i regleringsbrevet för 2001:

Svenska unescorådet skall till den 1 juli 2001 inkomma till regeringen med en översikt över hur medlen i Unescos internationella kulturfond används samt en bedömning av effekten av det svenska bidraget. Svenska unescorådet skall avvakta med inbetalning till den internationella kulturfonden tills att rapporten inlämnats.

I sin redovisning till regeringen framförde rådet att medel inte längre borde avsättas för kulturfonden.

Regleringsbrevet 2003

De inom Regeringskansliet fastställa interna kriterierna för mål och återrapportering är inte helt relevanta för den verksamhet som nu föreslagits för Unescorådet. Jag anser därför att målet bör omformuleras och ha som utgångspunkt Unescorådets uppgift som rådgivande till regeringen.

Det är vidare angeläget att de långsiktiga prioriteringar som Sverige i generalkonferensen fattat beslut om följs upp i regleringsbrevet till Unescorådet. Det bör därför finnas en tydlig koppling till Unescos sexårsstrategi. Även rådets arbete inför generalkonferensen det är den äger rum bör framgå av regleringsbrevet eftersom den tar i anspråk stora delar av rådets resurser. Jag föreslår också att regeringen uppdrar åt Unescorådet att vara ett s.k. nationellt EFA-forum som enligt Dakarplanen skall bidra till att målen om utbildning för alla nås. Som framgått av avsnitt 2.3 fungerar Unescorådet redan som ett sådant forum. Jag anser dock att detta bör formaliseras och framgå genom ett uttryckligt uppdrag i regleringsbrevet.

Som framgår av avsnitt 5.2 förordar jag också att regleringsbrevet vid behov anger rådets uppgifter inom mer preciserade regionala samarbetsområden där insatser inom olika politikområden prioriteras som exempelvis Östersjöområdet.

8 Genomförande

Jag föreslår att regeringen under hösten 2002 fattar beslut om ändringar i instruktionen för Svenska unescorådet. Nya ledamöter och eventuella omförordnanden bör beslutas därefter så att ledamöterna kan utses fr.o.m. den 1 januari 2003. Nästa generalkonferens äger rum hösten 2003. Nya ledamöter i rådet som kommer att delta i generalkonferensen har därmed mer än ett halvt år att sätta sig in i Unescos och rådets verksamhet.

De ändringar som jag förordar i regleringsbrevet beträffande mål, återrapporteringskrav och uppdrag bör beaktas i regleringsbrevet för 2003.

Tilldelningen av resurser till delegationen i Paris bör ske så snart som möjligt och senast den 1 juli 2003.

Uppdrag till den nya skolutvecklingsmyndigheten bör lämnas inför den 1 mars 2003 då den nya myndigheten börjar sin verksamhet.

Eventuella tjänsteorganisatoriska konsekvenser till följd av att vissa uppgifter överförs till myndigheter bör genomföras fr.o.m. den 1 januari 2004.

9 Ekonomiska konsekvenser av utredningens förslag

Förslagen om minskat antal ledamöter, koncentration av arbetsuppgifter och överföring av vissa uppgifter till myndigheter som jag lämnat kommer självfallet att påverka resursbehovet för rådet. Färre ledamöter och färre antal möten innebär att kostnaderna för arvoden, möten och resor minskar. Även utgifterna för skolnätverk och deltagande i mässor kan kraftigt begränsas. Att ge bidrag till olika projekt kommer heller inte att vara en viktig uppgift för det nya rådet varför även dessa kostnader kan minska.

Jag föreslår därmed att medel motsvarande 2 miljoner kr anslås för det nya rådets verksamhet. Jämfört med nuvarande anslag innebär förslaget en minskning med ca 1,9 miljoner kr. I sammanhanget bör nämnas att i samband med den senast lämnade utgiftsprognosen den 19 augusti 2002 anmälde rådet att rådets anslag vid budgetårets slut sannolikt kommer att visa ett överskott.

De medel som sålunda frigörs genom rådets nya uppgifter bör omfördelas och under 2003 tas i anspråk för att

1. till en del finansiera den kommitté inom Vetenskapsrådet som föreslagits få ett samlat ansvar för Unescos vetenskapliga program, förslagsvis 650 000 kr,
2. överföra vissa medel till de myndigheter som övertar uppgifter från rådet. Främst gäller detta den nya skolutvecklingsmyndigheten för övertagandet av arbetet med skolnätverket för världsarvsundervisning. Men även myndigheter som åtar sig att svara för vissa arrangemang inför mässor m.m. bör kunna tilldelas vissa medel. Sammantaget föreslås förslagsvis 500 000 kr,
3. finansiera den resurstilldelning till den permanenta delegationen i Paris som jag föreslagit senast fr.o.m. den 1 juli 2003, förslagsvis 450 000 kr,
4. överföra vissa medel till Utbildningsdepartementets internationella verksamhet för resor m.m. som bl.a. kan avse Unescos verksamhet, förslagsvis 300 000 kr.

Kommittédirektiv

Översyn av Svenska unescorådet, dess verksamhet och arbetsformer

Dir
2001:115

Beslut vid regeringssammanträde den 13 december 2001.

Sammanfattning av uppdraget

En utredare tillkallas för att lägga förslag om Svenska unescorådets verksamhet, arbetsformer och organisatoriska hemvist. Utredaren skall därvid ge förslag till ny instruktion, som utgår från dagens situation och som preciserar rådets uppgifter.

Svenska unescorådets historia och verksamhet

I Unescos stadga (Artikel VII. Nationella samarbetsorgan) sägs att

1. Varje medlemsland skall vidta åtgärder som är lämpliga med hänsyn till dess särskilda förhållanden för att samordna sina viktigaste organ för utbildning, vetenskap och kultur med organisationens verksamhet, i första hand genom att bilda en nationell kommission bestående av representanter för regeringen och liknande organ.

2. Nationella kommissioner eller nationella samarbetsorgan, om sådana finns, skall tjänstgöra som rådgivande organ för respektive delegation till generalkonferensen, för sina länders representanter i styrelsen samt suppleanterna för dessa och för sitt lands regering i frågor som rör organisationen. De skall tjänstgöra som förbindelseled i alla frågor av intresse för organisationen.

I Sverige fullgörs dessa uppgifter av Svenska unescorådet, vars senaste instruktion (SFS 1996:646) utfärdades den 30 maj 1996. Svenska unescorådet bildades den 8 juni 1951 (Kungl. brev), dess första instruktion beslutades den 1 juli 1951.

Liksom nationalkommissionerna i andra länder har Svenska unescorådet ett stort antal samordnande uppgifter mellan, dels

berörda departement (i första hand Utbildnings- Kultur- och Utrikesdepartementen), dels ett stort antal myndigheter (bl.a. Sida, Statens skolverk och Riksantikvarieämbetet), dels ett stort antal frivilligorganisationer inom Unescos verksamhetsområden. Rådet samarbetar också mycket nära med den permanenta delegationen vid Unescos högkvarter. Personalen vid delegationen är anställd av Utrikesdepartementet. Rådet utarbetar också förslag till instruktion till delegationen vid Unescos generalkonferens. Instruktionen beslutas av regeringen.

Utvecklingen av Unescos verksamhet

Unesco genomgår för närvarande stora förändringar. Organisationens nye generaldirektör har startat ett omfattande förändringsarbete avseende Unescos långsiktiga strategi, tvåårsprogram, administration och fältkontorens (motsv.) verksamhet. Han har också tagit fasta på styrelsens förslag att förstärka organisationens utåtriktade verksamhet med syfte att göra Unesco mer synligt.

Unescos generalkonferens 2001 beslutade om en ny sexårsstrategi och ett nytt tvåårsprogram.

Vad gäller utbildning underströks att en av Unescos allra viktigaste uppgifter under de kommande åren är att leda uppföljningen av Världsförum i Dakar (2000) om Utbildning för alla.

För Unescos vetenskapliga samarbete betonades frågor om vattenförsörjning. Unescos stora vetenskapliga program: IGCP (Internationella geologiska korrelationsprogrammet), IHP (Internationella hydrologiprogrammet), IOC (Internationella Oceanografiska kommissionen), MAB (Människan och biosfären) och MOST (Hantering av social förändring) kommer alla att ha en viktig roll i detta arbete.

Uppföljningen av Stockholmskonferensen 1998 om Kulturpolitik för utveckling, liksom Unescos arbete för att bevara kulturarvet gavs fortsatt hög prioritet. Samtidigt fattade generalkonferensen beslut om att anta en konvention om skydd av det marina kulturarvet och en deklaration om kulturell mångfald. Inom kommunikationsområdet betonades Unescos arbete för att främja pressfriheten.

Generalkonferensen tog också upp frågan om Unescos synlighet, dvs. Unescos informations- och kommunikationspolitik för att öka medvetandet om organisationen.

Uppdraget

Unescorådets nuvarande instruktion avspeglar inte de förändringar som sker och har skett i Sverige, i omvärlden och i Unesco. Utredaren bör därför, bl.a. mot bakgrund av generalkonferensens beslut om ny sexårsstrategi, analysera och värdera den nuvarande verksamheten.

Det kan gälla t.ex.

- rådets satsning på utbildning om mänskliga rättigheter (inkl. bokproduktion),
- rådets utåtriktade verksamheter (skriftserien, hemsidan och medverkan i olika mässor),
- rådets arbete inom de skilda programsektorerna (såsom skolsamarbetet),
- kontakterna med de nationella kommittéerna för de vetenskapliga programmen,
- uppföljningen av Stockholmskonferensen, och
- frågor om uppföljning av Unescos konventioner m.m.

Personalen vid rådets kansli är anställd av Regeringskansliet och rådets kansli är en integrerad del av Utbildningsdepartementets internationella sekretariat. Svenska unescorådet är samtidigt en fristående myndighet. Utredaren skall redovisa för- och nackdelar med kansliets placering och lämna förslag till dimensionering.

Utredaren skall också studera samarbetet mellan den permanenta delegationen vid Unescos högkvarter och Unescorådet, departement, myndigheter och frivilligorganisationer samt resursbehovet vid den permanenta delegationen.

Unescorådet håller tät kontakt med de nordiska Unesco-kommissionerna. Årligen arrangeras gemensamma möten och inför möten med Unescos styrelse och generalkonferens diskuteras dagordningar med den nordiska styrelsemedlemmen. Utredaren skall bedöma hur rådets arbetsinsatser inför Unescos styrelsemöten påverkar den nationella verksamheten.

Utredaren skall studera och värdera resultaten av rådets samarbete och kontakter med olika departement, myndigheter och frivilligorganisationer i Sverige och med andra nationella kommissioner.

I arbetet bör utredaren ha nära kontakt med national-kommissioner i andra länder och skilda intressenter inom och utom landet.

Redovisning av uppdraget

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 oktober 2002.

Mot bakgrund av de resultat och bedömningar utredaren gör, skall redovisningen också innehålla förslag till ny instruktion för Svenska unescorådet samt eventuella andra, av förslagen motiverade, förordningsändringar. Utredaren skall redovisa ekonomiska konsekvenser av de förslag som lämnas. Utgångspunkten skall vara att eventuella föreslagna förändringar skall rymmas inom nu gällande ramar för verksamheten.

Utredaren skall följa kommittéförordningen (1998:1474).

(Utbildningsdepartementet)

De nordiska nationalkommissionerna

Den danska Unesco-kommissionen

Följande uppgifter baseras på samtal med generalsekreterare Niels Rafn och vice generalsekreterare Svend Poulsen-Hansen.

Förordning eller motsvarande

För den danska Unesco-kommissionen finns statuter utfärdade av undervisningsministeriet 1998.

Antal ledamöter, sammansättning, mandattid

Av bestämmelserna för den danska Unesco-kommissionen framgår att Unesco-kommissionen kan ha högst 19 ledamöter. De skall representera ungdomen (1), undervisning (1), vetenskap (1), konst och humaniora (1), pressen (1), forskningsministeriet (1), Grönlands hemstyrelse (1), Kulturministeriet (1), Miljö- och energiministeriet (1), Utrikesministeriet (2) och Undervisningsministeriet (1).

Dessutom ingår högst 7 av ministern personligt utpekade ledamöter som bl.a. representerar folkbildning och utövande konstnärer.

Undervisningsministern utser kommissionens medlemmar för perioder på fyra år. Mandatperioden för ordförande är förskjuten ett år i förhållande till kommissionens övriga ledamöter.

Kommissionen skall ha fyra utskott, en för respektive utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation. I varje utskott bör högst 8 personer ingå. Ordförandena i utskotten utses av Undervisningsministeriet efter hörande av kommissionen och skall vara medlemmar i kommissionen.

Utskottens sammansättning godkänns av nationalkommissionen efter hörande av utskottsordföranden.

Sammansättningen i utskotten skall säkra expertis på vart och ett av Unescos programområden. Det ankommer på ordföranden att se till att relevanta organisationer blir delaktiga i utskottets arbete.

Kommissionen kan också inrätta andra, mer tillfälliga, utskott. Dessutom skall ett arbetsutskott (s.k. företningsutvalg) finnas.

Uppgifter

Kommissionen skall sprida kännedom i Danmark om Unescos program och arbete genom egen upplysningsverksamhet och i samarbete med andra berörda organisationer.

Kommissionen skall samarbeta med danska organisationer inom Unescos kompetensområden.

Vidare skall kommissionen samarbeta med berörda myndigheter och styrelser, med den permanenta delegationen vid Unesco och med andra nationalkommissioner, särskilt de nordiska.

Kommissionen skall också yttra sig i ärenden som rör Unescos verksamhet, om förslag till program och budget för organisationen och i andra frågor som kommer från Unesco. Innan sådana yttranden lämnas skall kommissionen inhämta upplysningar och synpunkter från berörda ministerier, institutioner och organisationer.

Kommissionen skall sprida kännedom om beslut av Unescos generalkonferens, styrelse m.m. och dessutom i den omfattning som kommissionen finner lämplig verka för att besluten genomförs i Danmark.

Kommissionen kan i övrigt självständigt och offentligt uttala sig i frågor som rör Unesco.

Verksamhetsplan

Ingen särskild verksamhetsplan upprättas men riktlinjerna för kommissionens arbete diskuteras av kommissionen.

Kansli

Kansliet är en integrerad del av Undervisningsministeriets internationella enhet. Totalt har kansliet 3,82 årsarbetare, varav två handläggare. Inom ministeriet har dock personalnedskärningar aviserats vilket kan komma att påverka nuvarande personalresurser för Unesco-arbetet.

Kommissionen har en egen budget inom ramen för ministeriets budget.

Övriga upplysningar och iakttagelser

Kommissionen möts 4–5 gånger per år.

Kommissionen ger ut Unesconytt, ett informationsblad som kommer ett par gånger om året. Den skickas till 800 adresser och finns både i tryckt form och elektroniskt.

Undervisningsministeriet anser att Unesco-kommissionen skall informera brett om Unesco. I två år fick kommissionen särskilda medel för att synliggöra Unesco.

I Danmark finns ASP-, BSP- och kulturarvsskolor. De sköts genom Cirius, en institution som har till uppgift att främja Danmarks internationella relationer på utbildningsområdet genom bl.a. utbyte, EU-program m.m.

Sedan 1992 har Danmark förstärkt den danska ambassaden i Paris med en tjänsteman som bevakar Unesco-frågor. Denna förstärkning finansieras gemensamt av Undervisningsministeriet och UD. Mot bakgrund av de aviserade besparingskraven är det dock osäkert om denna ordning kan fortsätta.

Den finska Unesco-kommissionen

Vi har haft samtal med Olli Alho, ordförande i den finska Unesco-kommissionen, Tapio Markkanen, vice ordförande, Margareta Mickwitz, som tidigare varit både Finlands representant i Unescos styrelse, generalsekreterare för Unesco-kommissionen samt direktör för den internationella avdelningen inom undervisningsministeriet samt med Zabrina Holmström som är nuvarande generalsekreterare.

Förordning eller motsvarande

För Finlands Unesco-kommission finns en särskild förordning. Den nuvarande förordningen utfärdades 1966. Vissa ändringar har gjorts därefter, t.ex. 1992 angående utseende av ledamöter.

Antal ledamöter, sammansättning, mandattid

Kommissionen har 12 ledamöter vilka utses av regeringen. Förutom ordförande och en ledamot jämte suppleant från utrikesministeriet skall i kommissionen ingå högst tio ledamöter, som skall företräda olika områden av Unescos verksamhet.

Därutöver kallar undervisningsministeriet högst trettiofyra medlemmar som tillsammans med de ordinarie medlemmarna bildar den förstärkta Unesco-kommissionen.

Direktören för undervisningsministeriets internationella enhet har rätt att närvara vid kommissionens sammanträden och att yttra sig vid dem. Kommissionen kan ytterligare kalla utomstående sakkunniga.

Förordningen innehåller uppgifter om mandattid. Den är tre år.

Uppgifter

Enligt förordningen skall kommissionen inkomma med initiativ i ärenden som angår:

- 1) åtgärder i Finland med anledning av beslut och rekommendationer av Unescos generalförsamlingar och förvaltningsorgan samt av internationella möten som anordnats av Unesco
- 2) Finlands representation i Unescos generalförsamlingar och förvaltningsorgan samt vid möten som anordnats av Unesco
- 3) bekantgörande av Unescos syften och verksamhet i hemlandet samt väckande av intresse för dem
- 4) ansökningar om av Unesco lediganslagna stipendier och befattningar
- 5) övriga vittgående eller principiella frågor vilka hänföra sig till Unescos verksamhet samt
- 6) andra frågor angående Finlands deltagande i det internationella kulturarbetet, vilkas behandling av undervisningsministeriet hänskjutits till kommissionen.

Verksamhetsplan m.m.

Enligt förordningen skall kommissionen årligen upprätta förslag till verksamhetsplan, utarbeta budgetförslag och avge årsberättelse för det föregående verksamhetsåret.

Kansli

Såsom Unesco-kommissionens generalsekreterare tjänstgör en av undervisningsministeriet förordnad tjänsteman vid den internationella enheten. Kommissionens kansligöromål i övrigt handhas av undervisningsministeriets internationella enhet. Också detta är angivet i förordningen.

Övrigt

Medel för kommissionen samt för deltagande i Unescos verksamhet ingår som separata moment (budgetlinjer) i den internationella enhetens budget.

Övriga upplysningar och iakttagelser

De finska ledamöterna i kommissionen representerar en organisation. Vice ordföranden är t.ex. generalsekreterare för Finlands universitetsrektors råd. Vid samtalen underströks vikten av att ledamöterna har en Unesco-relevant organisation eller nätverk bakom sig.

Den förstärkta kommissionen består av akademiker inom olika discipliner och representanter för olika organisationer. De är uppdelade på olika utskott. Ordförandena i utskotten ingår i den egentliga kommissionen.

Den finska kommissionen har under senaste år i högre grad riktat verksamheten mot Paris på grund av Finlands medlemskap i Unescos styrelse under perioden 1997–2001. Frågan om Unescos synlighet i Finland ingår implicit i Unesco-arbetet. I förordningen ingår som en av kommissionens uppgifter *bekantgörande av Unescos syften och verksamhet i hemlandet samt väckande av intresse för dem*. Kommissionen har bl.a. för detta syfte en egen hemsida (med bl.a. rese- och mötesrapporter) och en publikationsserie och

bidrar också till att Unescos viktigaste deklARATIONER etc. översätts till finska och svenska (ofta i samråd med Svenska unescorådets kansli).

Ansvar för skolnätverken ligger på berörda myndigheter. Till Utbildningsstyrelsen anslås medel för att de ansvarar för skolprojekten.

Att delta i mässor är ingen stor uppgift för den finska kommissionen.

Kommissionen möts vid behov, i regel 5 ggr/år. Allt fler ärenden sköts ad hoc eller genom andra sakrelevanta möten och seminarier.

Unesco-kommissionen fick i januari 2002 av statsrådet i uppdrag att till den 28 juni 2002 till undervisningsministeriet ge förslag om revidering av den delvis föräldrade förordningen jämte förslag om arbetsmetoder.

Kommissionen uttryckte tillfredsställelse att själv få ta del i arbetet och etablerade en intern arbetsgrupp, som för kommissionen utarbetade ett förslag, som under hösten vidarebehandlas av undervisningsministeriet.

Kommissionens förslag går i korthet ut på följande:

- grundfilosofin i förordningen från år 1966 är fortfarande valid och kräver inga radikala förändringar, förordningen får gärna vara flexibel för att möjliggöra olika former av samarbete;
- medlemsantalet föreslås vara det samma som idag, dvs. 12;
- mandatperioden föreslås vara fyra år mot nuvarande tre, bl.a. för att bättre motsvara Unescos rådande programcykel;
- avsikten är att bibehålla ministeriets möjlighet att vid behov utse den förstärkta kommissionen, dock så att man frångår traditionen med sektionsindelning och önskar gå in för temainriktade icke permanenta ad hoc-arbetsgrupper vid behov t.ex. om kulturdiversitet, vattenresurser eller liknande med koppling till prioriteringar i Unescos program och ändamålsenlighetsbedömning på nationell nivå. Det har inte heller tidigare funnits ett imperativ att tillsätta sektioner, men det har under årens lopp utvecklats en automatik/tradition kring tillsättandet av sektioner utan närmare reflektion.
- beträffande uppgifterna har man strukit vissa, som i dag handhas genom andra kanaler, bl.a. frågan om stipendier och ansökningar (ingen primär uppgift som på 1960-talet).

Betoning läggs vid förpliktelser, som föranleds av generalkonferens, styrelse och andra möten av vikt och deltagande i förberedel-

ser av dessa möten dvs. både verksamhet mot Paris genom påverkan av ärendehantering i möjligast tidigt skede speciellt i omfattande och principiella frågor samt bedömning av implikationer på nationell nivå. Likaså betonas vikten att nå ut till relevanta främst sakkunniga på Unescos kompetensområden (underförstått också till eller i samråd med ministeriets berörda enheter el. dyl.) med insikt om att *alla i samhället inte kan nås*. Fokusering på olika sakkunniggrupper, institutioner och organisationer är fortsatt aktuellt.

Avsikten är att beslut skall fattas under hösten 2002 så att en ny kommission kan utses fr.o.m. 2003.

Den isländska Unesco-kommissionen

Vi har haft samtal med Gudny Helgadóttir, generalsekreterare i den isländska Unesco-kommissionen.

Förordning eller motsvarande

För Islands Unesco-kommissionen finns en särskild förordning. Den nuvarande förordningen är från 1978. Genom en ändring 1990 ändrades bestämmelserna om antalet ledamöter. Tidigare hade kommissionen över 30 ledamöter från olika institutioner och organisationer inom Unescos områden men då detta inte fungerade särskilt bra reducerades antalet betydligt.

Antal ledamöter, sammansättning, mandattid

Kommissionen består av sex ledamöter; fyra representanter för Unescos olika verksamhetsområden – utbildning, vetenskap, kultur, media och information – samt en ungdomsrepresentant. I den nuvarande kommissionen representerar ordföranden kulturområdet. Vidare ingår en företrädare för Utrikesdepartementet. Alla är utnämnda av utbildnings- och kulturministern. (På Island hör utbildning, vetenskap och kultur till samma departement.)

Ledamöterna – med undantag av ungdomsrepresentanten – utses på fyra år. Denna utses på två år.

Uppgifter

Enligt förordningen skall kommissionen vara ett rådgivande organ till regeringen och den isländska delegationen vid generalkonferensen och fungera som en förbindelselänk mellan Unesco och institutioner för utbildning, vetenskap och kultur. Kommissionen är ansvarig för informationsinsatser som rör Unescos arbete på Island och den skall samarbeta med andra isländska myndigheter som är involverade i arbetet i olika FN-organ. Kommissionen kan ta initiativ till projekt inom Unescos områden.

Verksamhetsplan

Ingen särskild verksamhetsplan upprättas.

Kansli

Kommissionen har inget eget kansli men en tjänsteman är förordnad som generalsekreterare på deltid och är samtidigt ledamot i kommissionen som nuvarande företrädare för utbildningsområdet. Ytterligare en tjänsteman i ministeriet biträder med olika uppgifter.

Övrigt

Kommissionens budget är en del av budgeten för internationellt samarbete i undervisningsministeriet. Medel har beviljats för en förstärkning av den isländska permanenta delegationen i Paris på grund av att Island har en plats i Unescos styrelse. Islands bidrag till Unesco betalas av Utrikesdepartementet och utgör en egen budgetpost.

Övriga upplysningar och iakttagelser

Kommissionen träffas 6–8 gånger per år.

Ordföranden i rådet (som företräder kulturområdet) har till sig knutit en informell grupp på tre personer. I den ingår ordföranden för Kunstnerförbund, en författare samt rektorn för Konsthögskolan. Motsvarande grupper finns på utbildnings-, forsknings-

respektive mediaområdet. Ett särskilt forum för EFA har upprättats med företrädare för olika institutioner och organisationer. Syftet är att bistå ministeriet med att utarbeta en nationell EFA-plan.

Kommissionen har inga egna resurser att arbeta med att göra Unesco synligt men kan hos den internationella enheten ansöka om att få bidrag för särskilda uppgifter t.ex. att översätta konventioner och deklARATIONER. Kommissionen har heller inga egna resurser för att regelbundet kunna anordna konferenser och seminarier eller delta i projekt men kan i särskilda fall anhålla om sådana. Kommissionen har bl.a. på grund av bristande resurser lagt vikt vid att bjuda in representanter från institutioner och organisationer som arbetar inom Unescos områden till kommissionens möten och etablera ett samarbete. Detta är ett led i att göra Unesco synligt i Island.

Unesco-frågorna har fått ökad uppmärksamhet i samband med att Island år 2001 fick en styrelseplats.

Den norska Unesco-kommissionen

Vi har fört samtal med Magne Velure och Mari Hareide, ordförande respektive generalsekreterare i Unesco-kommissionen, Dankert Vedeler, Elle Lang och Tomas Övergaard alla från Utbildnings- och forskningsdepartementet samt Åse Völlo, Kulturdepartementet.

Förordning eller motsvarande

För Norges Unesco-kommission finns en särskild förordning. Den nuvarande förordningen utfärdades den 1 augusti 1996.

Antal ledamöter, sammansättning och mandattid

Det ansvariga departementet utser kommissionen som enligt förordningen kan bestå av högst 27 medlemmar. Den nuvarande kommissionen har 23 medlemmar. Organisationer och institutioner inom Unescos arbetsområde kan föreslå medlemmar till kommissionen.

Enligt förordningen kan kommissionen bestå av företrädare från t.ex. universitet och högskolor, forskningsinstitutioner, andra vetenskapliga organ, skolor, bibliotek, museer, konst, medier, folkupplysningsorganisationer, ungdomsorganisationer, arbetslivsorganisationer, människorättsorganisationer och organisationer för kulturutbyte och internationellt arbete.

Barn- och familjdepartementet, Utdannings- och forskningsdepartementet, Kommunaldepartementet, Kulturdepartementet, Miljödepartementet, Utrikesdepartementet och Norad (den norska motsvarigheten till Sida) har observatörsstatus i kommissionen.

Mandatperioden är fyra år vilket är angivet i förordningen.

Unesco-kommissionen har tre utskott som vart och ett består av 7–8 personer valda bland medlemmarna i kommissionen. Ordföranden i kommissionen, utskottsordförandena samt en ungdomsrepresentant utgör kommissionens styrelse. Kommissionen väljer själv sin styrelse.

Uppgifter

Enligt förordningen skall Unesco-kommissionen behandla ärenden som kommissionen tagit emot från Unesco eller som rör Unescos verksamhet och inkommer från norska myndigheter, institutioner, organisationer eller enskilda personer.

Kommissionen skall sprida kännedom om beslut av bl.a. Unescos generalkonferens och styrelse.

Kommissionen skall vara rekryteringsorgan i Norge för anställningar vid Unescos sekretariat i Paris.

Kommissionen skall vidare sprida dokument och publikationer som utgivits av Unesco till berörda myndigheter, institutioner och organisationer.

Kommissionen skall sprida kunskap i Norge om, och väcka intresse för Unescos program och verksamhet genom egen upplysningsverksamhet och i samarbete med berörda organisationer.

Vidare framgår av instruktionen att kommissionen skall samarbeta med andra länders kommissioner, speciellt de nordiska.

Verksamhetsplan

Kommissionen är skyldig att upprätta en verksamhetsplan.

Kansli

From. den 1 juli 2002 hör kansliet till Utdannings- och forskningsdepartementet från att tidigare ha varit ett förvaltningsorgan under Kulturdepartementet.

I kansliet finns åtta personer motsvarande 6,8 årsarbetare. Kansliet leds av generalsekreteraren. En särskild instruktion utfärdad 1996 av Kulturdepartementet reglerar generalsekreterarens arbete. Där står bl.a. att styrelsen får delegera sådana frågor till generalsekreteraren som är av den arten att de inte behöver beslutas av styrelsen.

En stor del av kansliets arbete består av utåtriktade aktiviteter såsom utställningar, seminarier och konferenser. Kansliet är också engagerat i skolnätverken genom att man t.ex. anordnar kurser och håller föredrag. Även i arbetet med de olika Unescodagarna är kansliet involverat, men man önskar att organisationer och institutioner kommer att ta över detta i högre grad.

Övrigt

En översyn av det norska Unesco-arbetet gjordes 2001 av Statskonsult. Syftet var bl.a. att få underlag för tydligare prioriteringar, både i förhållande till Unesco i Paris och i förhållande till Unesco-arbetet i Norge.

I rapporten (2001:18) belyses ansvars- och rollfördelningen mellan departementen, Unesco-kommissionen, den permanenta delegationen vid ambassaden i Paris och Unescos huvudkvarter. Statskonsult anser bl.a. att en bristande samordning mellan de s.k. Unesco-departementen har bidragit till svagheter i styrningsdialogen med Unesco-kommissionen vilket påverkat Norges möjligheter till inflytande i Unesco. Styrningen av kommissionen har varit oklar och regleringsbrevet borde tydligare ange prioriteringar för kommissionens verksamhet. Enligt Statskonsult borde en analys av Unescos sexårsstrategi vara grunden för norska prioriteringar och kommissionens roll som rådgivare är regeringen inom ramen för

dessa prioriteringar bör tydliggöras. I rapporten föreslås att en nationell policy och strategi utarbetas för Unesco-arbetet.

Övriga upplysningar och iakttagelser

Kommissionen träffas två gånger per år. Fackutskotten träffas oftare, 4–6 gånger per år. Styrelsen har ca 6 möten per år.

Till utgången av 2002 har kommissionen en egen budget från Kulturdepartementet. Den avser kostnader för verksamhet, löner och lokaler. Fr.o.m. den 1 januari 2003 är avsikten att kommissionen skall få en egen budget för verksamheten och att Utdannings- och forskningsdepartementet svarar för kostnaderna för löner och lokaler.

Unescos synlighet är en viktig fråga för den norska kommissionen. Under en period valde kommissionen att engagera en person att på halvtid arbeta med frågan. Kommissionen har nu fr.o.m. den 1 juli 2002 en informationsansvarig som på heltid skall svara för presskontakter, uppdatera webbsidan m.m. Tills vidare gäller anställningen till årets slut.

Genom de förändringar som nu sker av det norska Unesco-arbetet med anledning av Statskonsults förslag – bl.a. genom att inordna Unesco-kommissionens kansli i avdelningen för analys och internationellt arbete inom Utdannings- och forskningsdepartementet – vill man stärka det internationella arbetet och hitta synergifördelar med andra organisationer. Man vill också kunna använda Unesco-kommissionen mer aktivt för att bättre kunna påverka Unesco. För att ytterligare förbättra kontakterna med Paris kommer dessutom den bilaterala ambassaden att förstärkas fr.o.m. 2003 vilket kommer att finansieras av Utdannings- och forskningsdepartementet. Personen bör vara en erfaren handläggare på heltid.

Utdannings- och forskningsdepartementet kommer nu att tillsammans med Unesco-kommissionen utarbeta ett policydokument för Unesco-arbetet, både det nationella arbetet och arbetet i Paris.

Vissa FN-organ med kansli inom Regeringskansliet

International Labour Organisation – ILO

ILO är FN:s fackorgan för arbetslivsfrågor. Ärenden som rör förhållandet till ILO handläggs inom Näringsdepartementet. För beredningen av vissa ärenden som rör samarbetet med ILO finns den trepartssammansatta ILO-kommittén.

I budgeten för 2002 har riksdagen anslagit 22 195 000 kr för ILO. Från anslaget betalas dels Sveriges medlemsavgift till ILO, dels övriga kostnader för deltagande i ILO:s verksamhet, inklusive kostnader för ILO-kommittén, totalt 1 500 000 kr.

ILO-kommitténs arbete regleras i en förordning (1977:987) med instruktion för ILO-kommittén.

Kommittén förordnas på två år och möts fem till sex gånger per år. Kommittén har nio ledamöter, varav tre företrädare regeringen, tre arbetsgivarintresset och tre arbetstagarintresset. Kommittén biträds av tre experter från UD och myndigheter. Kommittén har en tillsvidareförordnad sekreterare.

Samtliga ärenden med anknytning till ILO:s normarbete remitteras till ILO-kommittén, dvs. utarbetande, ratifikation, tillämpning och uppsägning av ILO-konventioner. Kommitténs tyngsta ärende varje år avser utarbetande av rapporter om tillämpningen i Sverige av ratificerade konventioner.

Kommittén fungerar också som remissinstans i fråga om utredningsbetänkanden. Denna uppgift har vuxit fram över tiden. Under 2000 lämnade kommittén fem sådana yttranden, under 2001 likaså fem. Härvid ges kommittén tillfälle att informera om Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner. Uppgiften synes ha stärkt kommitténs roll som myndighet.

Utöver de uppgifter som instruktionen ålägger kommittén vad gäller ILO-konventioner m.m. skall kommittén enligt instruktionen även främja ökad kunskap om ILO. Enligt uppgift från

sekreteraren saknas dock resurser för detta i den utsträckning som är önskvärd.

World Health Organisation – WHO

I budgeten för 2002 har riksdagen anslagit 39 371 000 kr för Sveriges avgift till WHO.

Arbetet sker i en samrådsgrupp som Socialdepartementet sammankallar och är inte reglerat i någon förordning. I gruppen ingår berörda departement, myndigheter och intresseorganisationer. Socialdepartementets internationella funktion svarar för kansli- göromålen; en person sköter uppgifterna. Samrådsgruppen träffas normalt tre gånger per år.

Berörda myndigheter informerar i Sverige om WHO utan formellt uppdrag eller särskild finansiering.

Food and Agriculture organisation – FAO

För Sveriges medlemsavgift till FAO har i budgeten för år 2002 anslagits 37 089 000 kr.

För administrationen av den svenska FAO-kommittén ansvarar Jordbruksdepartementet. Kommittén består av ordförande och elva ledamöter. Den träffas 5–6 gånger per år. Berörda myndigheter deltar i kommittén. En särskild instruktion finns för kommittén. Föredragnings-, utrednings- och kansliuppgifter utförs av den personal som Jordbruksdepartementet ställer till förfogande. Dessa uppgifter exklusive utredningsuppgifterna tar cirka en halv årsarbetskraft i anspråk.

Enligt instruktionen skall kommittén bl.a. sprida kännedom om och skapa intresse för FAO:s verksamhet. Denna uppgift har dock haft en begränsad omfattning då kommittén inte ansett sig ha tillräckliga personella och ekonomiska resurser för detta.

En Sifundersökning bland skolor, bibliotek och media om Svenska unescorådet

Syftet med undersökningen var att undersöka synligheten och kunskapen om Unesco och Svenska unescorådet.

Undersökningen har tagit sikte på tre målgrupper: skolor (grundskolor och gymnasieskolor), bibliotek och media.

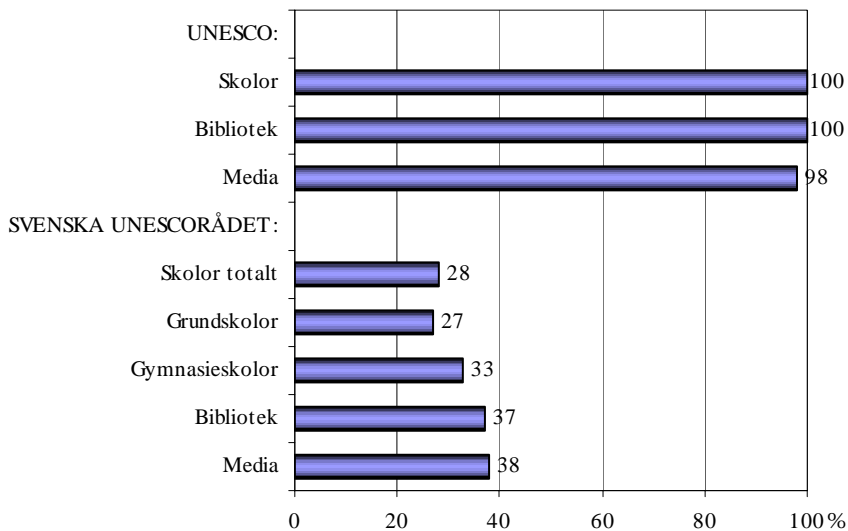
Intervjuer genomfördes med 150 skolor och 150 bibliotek samt med 48 företrädare för media.

Svarsfrekvensen har legat mellan 83 % för grundskolor och 93 % för gymnasieskolor. För bibliotek låg svarsfrekvensen på 90 % och för media på 86 %.

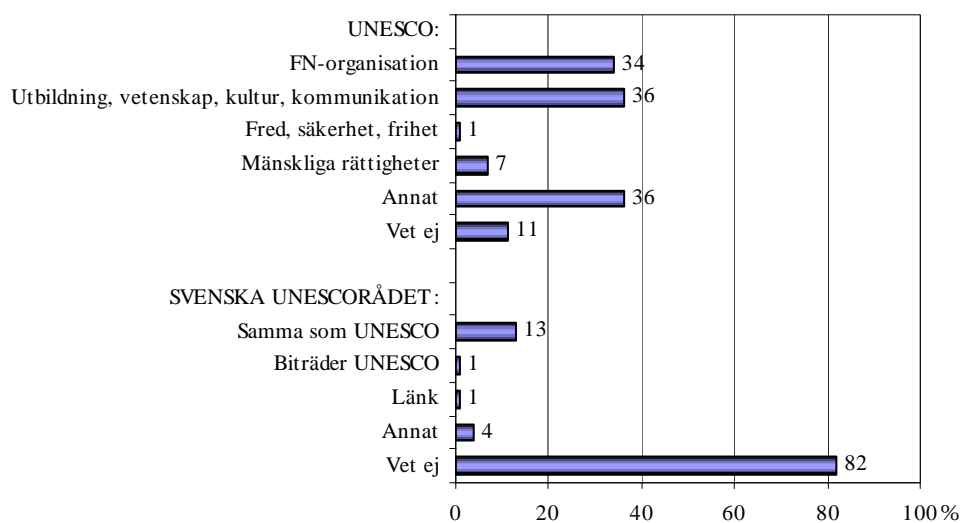
Datansamlingen ägde rum under perioden 10–22 april 2002.

Undersökningens resultat

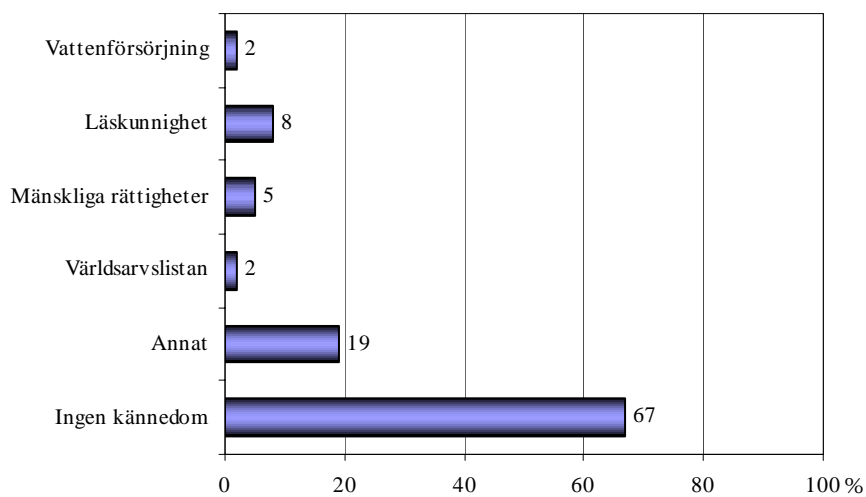
Fråga: Har du hört talas om Unesco/Svenska unescorådet?

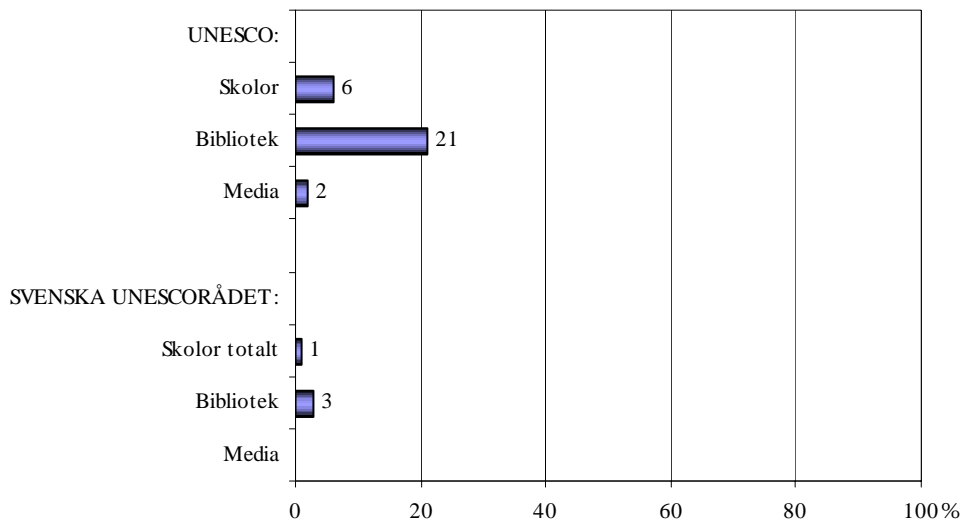
Fråga: Vet du vad Unesco/Svenska unescorådet sysslar med?

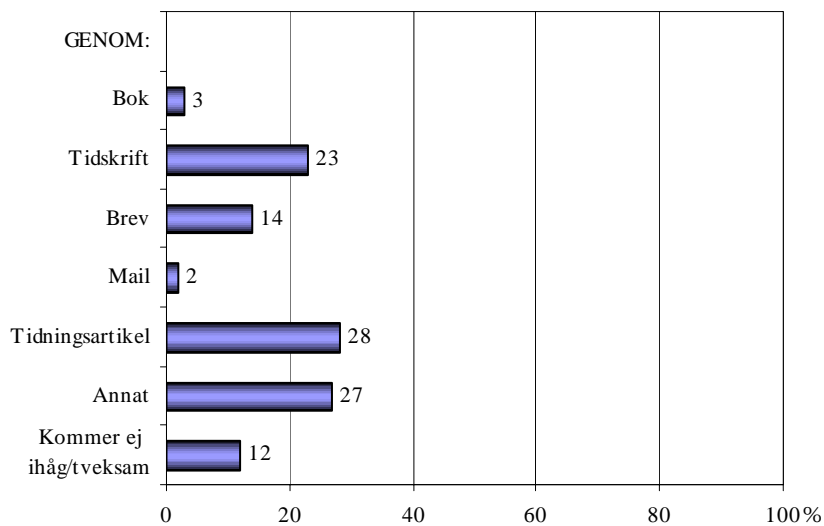
Fråga: Känner du till något område/någon fråga som är prioriterad av Unesco/Svenska unescorådet?

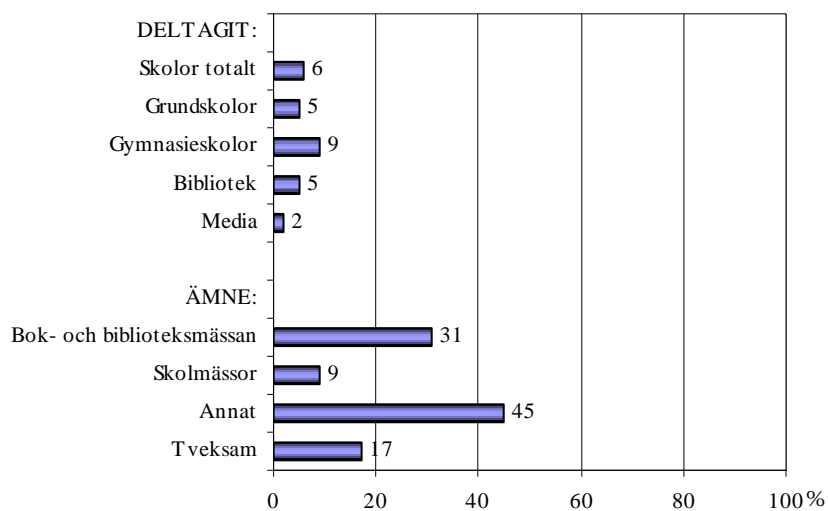
Fråga: Har du varit inne på Unescos eller Svenska unescorådets hemsida?

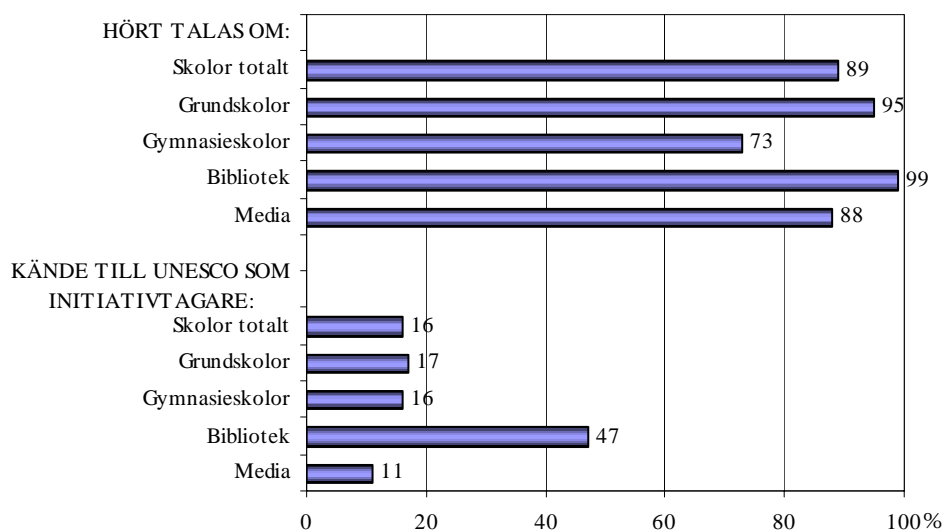
Fråga: På vilket sätt har du fått information om Unesco/Svenska unescorådet?

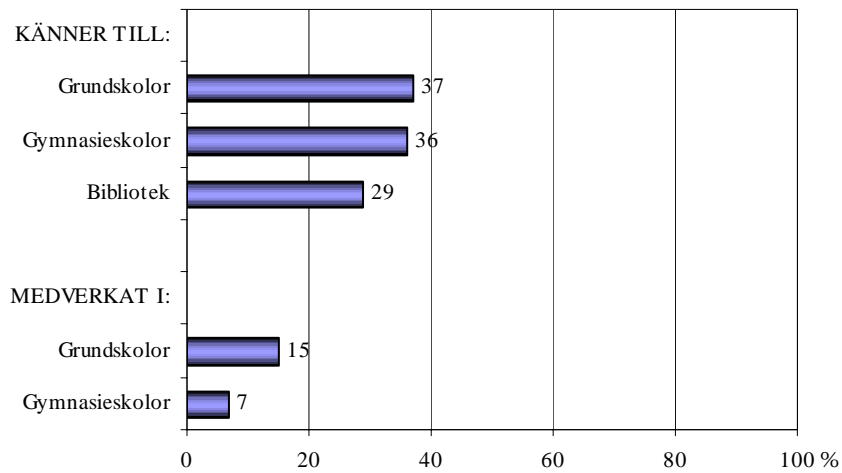
Fråga: Har du någon gång deltagit i ett möte/mässa/seminarium eller liknande där Unesco eller Svenska unescorådet medverkat? Vad handlade det om?

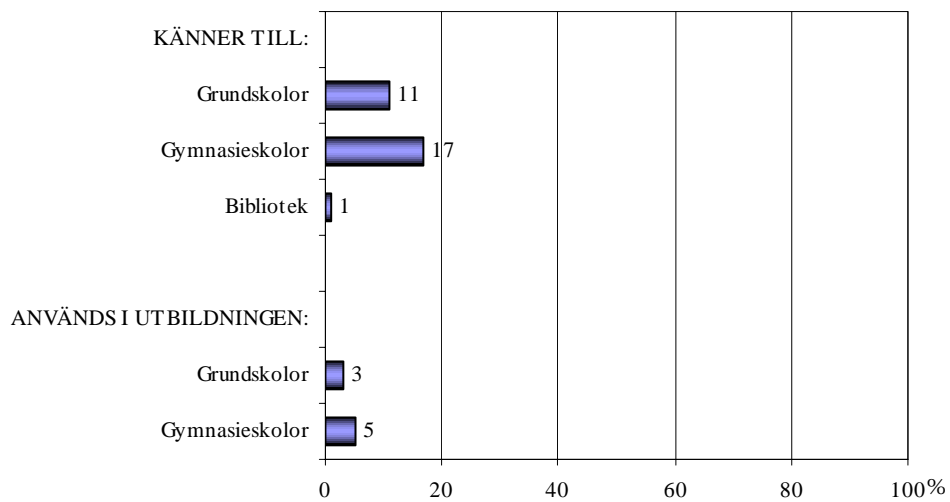
Fråga: Har du hört talas om världsbokdagen? Visste du att det är Unesco som är initiativtagare?

Fråga: Känner du till att Unesco har skolnätverk som arbetar med bl.a. miljöfrågor eller världsarvsfrågor? Har din skola medverkat på något sätt?

Fråga: Känner du till boken *Utrymme*? Används den i utbildningen?

Företrädare för myndigheter som intervjuats som ett led i utredningsarbetet

Högskolverket

Torsten Kälvemark, utredare, Lennart Stähle, kanslichef och Ulf Öhlund, avdelningschef

Riksantikvarieämbetet

Christina von Arbin, överantikvarie och Birgitta Hoberg, internationell sekreterare

Sida

Berit Olsson, avdelningschef
Margareta Husén, projektledare samt Jessica Pellrud och Kerstin Rosencratz, projektdeltagare i ett Sidaprojekt med syfte att utarbeta ett förslag till Unesco-strategi

Statens kulturråd

Kristina Rennerstedt, generaldirektör och Gudrun Wahlquist, samordnare, internationella frågor

Statens skolverk

Kerstin Mattsson, skolråd

UD

Ingemar Sundquist, ambassadråd

Permanent delegationen i Paris

Jan Nyberg, pressråd
Margaretha Johnsson, administrativ assistent

Övriga

Åsa Elfström, departementsråd, Jordbruksdepartementet, Ann-Christin Filipsson, ämnesråd, Socialdepartementet och Kerstin Wiklund, kansliråd, Näringsdepartementet har bidragit med information om andra FN-organ med kansli inom Regeringskansliet.

Förslag till ny instruktion i sin helhet

Uppgifter

1 §

Svenska unescorådet har till uppgift att för Sveriges del vara ett sådant nationellt samarbetsorgan som enligt stadgan för Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco) skall samordna de viktigaste nationella organen inom Unescos område med organisationens verksamhet.

Rådet skall främja Unescos verksamhet i Sverige och stödja svenska insatser inom ramen för organisationens program.

2 §

Rådet skall särskilt

1. bistå regeringen med råd, förslag och yttranden i frågor som angår Unescos verksamhet och Sveriges deltagande i denna verksamhet,
2. sprida kännedom om och skapa intresse för Unescos verksamhet i samverkan med andra berörda organ,
3. handlägga sådana ärenden som rådet har tagit emot från Unesco eller som rör Unescos verksamhet och har kommit in från svenska myndigheter, institutioner, organisationer eller enskilda personer,
4. verka för de åtgärder som anvisas av Unescos generalkonferens och som är ägnade att främja syftet med rådets verksamhet och i övrigt ta initiativ till sådana åtgärder,
5. föreslå eller utse representanter till möten som anordnas av Unesco, och
6. samarbeta med andra länders motsvarande nationella råd, särskilt i de övriga nordiska länderna och i Europeiska unionens medlemsländer.

Sammansättning

3 §

Rådet består av högst tio personer. En av ledamöterna är ordförande och en är vice ordförande.

Organisation

4 §

Kansligöromål och föredragningar utförs av personal vid Utbildningsdepartementet.

5 §

Inom rådet får det finnas ett arbetsutskott.

Verksförordningens tillämpning

6 §

Följande bestämmelser i verksförordningen (1995:1322) skall tillämpas på rådet:

16 § om medverkan i EU-arbetet,

8 § om myndighetens interna föreskrifter,

26 § om vem som får begära in förklaringar m.m.,

27 och 28 §§ om myndighetens föreskrifter,

29 § om inhämtande av uppgifter m.m.,

31 § om myndighetens beslut.

7 §

Rådet har det ansvar för verksamheten och de uppgifter som anges i 6, 7, 9, 11, 13 och 15 §§ verksförordningen (1995:1322).

För den personal som utför arbete åt rådet har rådets ordförande det ansvar som anges i 8 § verksförordningen.

Ärendenas handläggning

8 §

Rådet och arbetsutskottet är beslutföra när ordföranden och minst hälften av de andra ledamöterna är närvarande.

9 §

Om ett ärende är så brådskande att rådet inte hinner sammanträda för att behandla det, avgörs ärendet genom meddelanden mellan ordföranden och minst så många ledamöter som behövs för beslutförhet.

Om detta förfarande inte är lämpligt får ordföranden ensam avgöra ärendet. Ett sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med rådet.

10 §

Rådet får lämna över till arbetsutskottet, ordföranden, någon annan ledamot eller en tjänsteman att avgöra ärenden som inte behöver prövas av rådet.

11 §

Ärendena avgörs efter föredragning. I fråga om ärenden som avgörs enligt 10 § får dock rådet bestämma att de inte behöver föredras.

12 §

Företrädare för Kultur-, Utrikes- och Utbildningsdepartementet får närvara vid sammanträden med rådet och arbetsutskottet.

Förordnanden**13 §**

Ordföranden och övriga ledamöter i rådet utses av regeringen för en bestämd tid. Rådet utser vice ordförande inom sig.

14 §

Rådets ordförande är ordförande också i arbetsutskottet. Rådet utser övriga ledamöter i arbetsutskottet för en bestämd tid.

Överklagande**15 §**

Rådets beslut om bidrag får inte överklagas. I övrigt gäller om överklagande 35 § verksförordningen (1995:1322).

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2003.